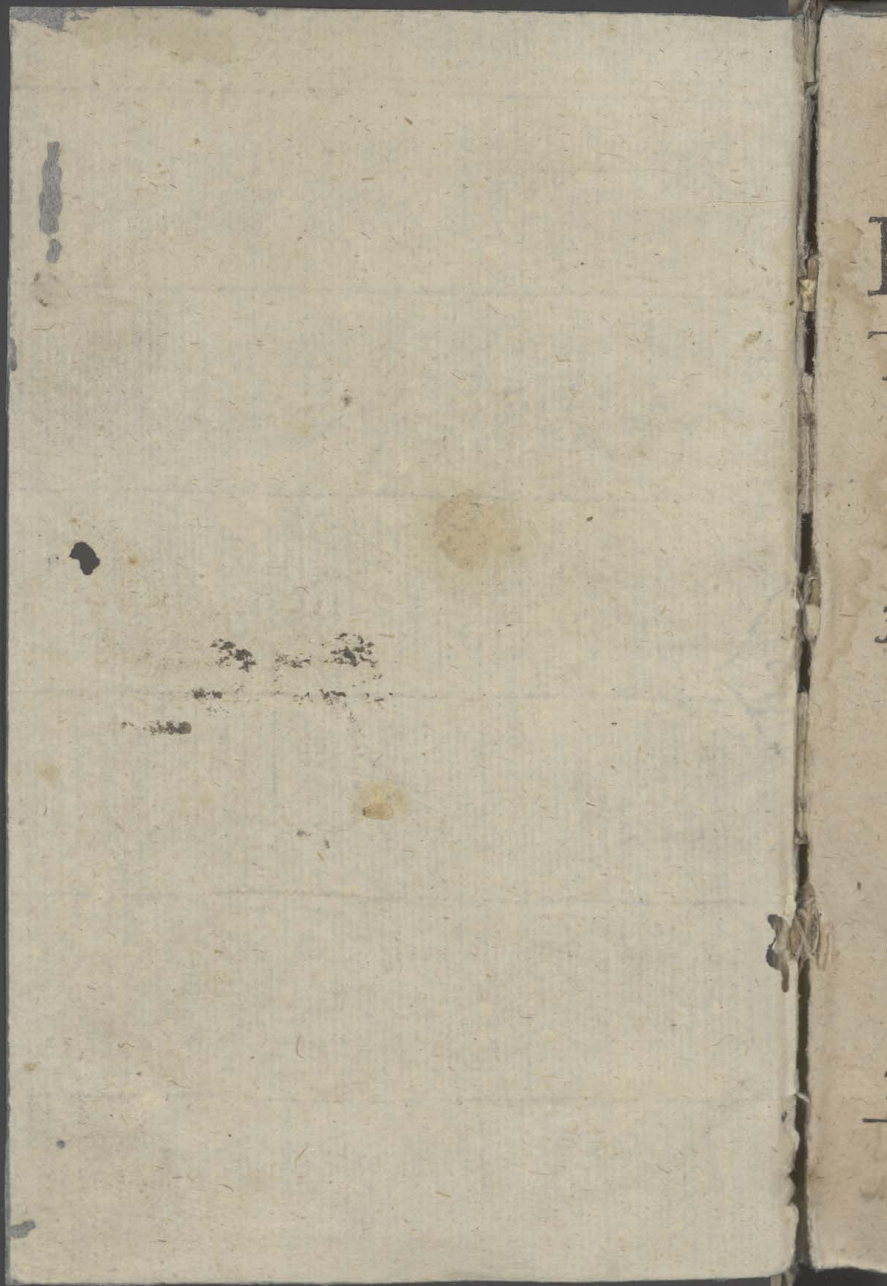

jakobi martini

10.045

JACOBI BORNITI
J. U. D.
PARTITIONUM
POLITICARUM
LIBR. IV.

In quibus ordine & summatim capita
artis Politicæ designantur

De
REP. { FUNDANDA,
CONSERVANDA,
AMPLIFICANDA &
CURANDA.

Moderatoribus Rerump. inscripti.

Ars Politica longa, Vita brevis, Experientia diffi-
cilis & periculosa.

HANOVIAE,
Typis Wecheliani apud Claud. Marnium, & hered. Jo. Aubrii.
M. DC. VIII.

Jacobus Bonvili
J. M. D.
PARTITIONUM
POLITICARUM

LIBER IV.
In quibus de rebus publicis
et de libertate dicitur

De rebus publicis
et de libertate
liber IV.
In quibus de rebus publicis
et de libertate dicitur

Bj Balem F. IV. 9(6)

C
P
r
c
C
R
D
d
q
R
R
Ju

EPISTOLA DEDICATORIA
ad Moderatores Rerump.

PULCRUM est benefa-
cere Reip. etiam benedi-
cere haud absurdum est.
Et qui fecere, & qui fa-
cta aliorum scripsere, multi
laudantur ;

Illustres,
Generosi, Nobilissimi, Clarissimi &
Prudentissimi Rerump. Gubernato-
res, Patroni submissè & summoperè
colendi, elegans & nervosa sententia
Crispi Sallustii est, quâ debita erga
Reimp. officia exigere videtur, cui post
DEUM opt. max. omnia nostra studia
debemus. Quodq; non tam pulcrum,
quam necessarium & fructuosum esse
Reipub. arbitror. Et sanè Moderatores
Rerumpub. Magistratus, Consiliarios,
Judices togatos & sagatos Reipub. suis

functionibus benefacere, & proinde summis præmiis dignos esse in propatulo est. Quid enim Imperia, Leges, Iudicia, Consilia in Rep. valerent, nisi essent qui illa exsequerentur. Benedicere quoq; Reip. haud absurdū esse, imò adæquè ac benefacere summè necessariū statuo, quo verbo studium historicum innuitur. Quid enim historia quàm exemplaris Philosophia, in quâ, ut Livii verbis utar, *Omnis exempli documenta in illustri posita monumenta intueri possis, inde tibi tuaq; Reipub. quod imitère capias, inde fœdum inceptu, fœdum exitu quod vites, Illa enim monstrat, quæ vita, qui mores fuerint, per quos viros quibuscunque artibus domi militiaq; & partum & auctum Imperium sit*, Et ut summatim dicam, Illa est dux & lux vitæ humanæ publicæ & privatae. Quâ de causâ M. Cicero in Orat. rectè monet, *Plus laboris esse conferendum historiis, è quibus exemplo-*
rum

rum vis suppetit, quàm Philosophorum
 disputationibus legendis. Digni proinde
 laude, honore & præmiis qui res ge-
 stas scripsere: Dignissimi qui bene
 gesta imitanda, malè facta fugien-
 da in civilibus negotiis sibi propo-
 nunt.

Cæterum quid expedit legere histo-
 riam & non intelligere? Quod nõ le-
 gere est sed negligere. Verũ sensum &
 fructũ in historiis enodandis Ars poli-
 tica suggerit, quæ ad exēpla politica sua
 theoremata accommodat, & ad usum
 Reipub. prudenter transferre docet, si-
 ne cuius ductu & adminiculo studium
 historicum temerarium & infructuo-
 sum erit. Quomodo enim quis de statu
 Reip. de Imperio, de Legibus, de Con-
 siliis, Magistratibus, de rebus domi fo-
 risque gestis, de Principum ingeniis &
 moribus, de conversionibus Rerump.
 & aliis innumeris doctrinæ politicae

articulis iudicium feret, nisi prius rationem status, Imperii, Legum, Confiliorum, Magistratum, Principis, & actiones pacis & belli &c. didicerit. Qui haud secus ac Theologus in lectione historiae sacrae principiis theologicis: Physicus in contemplatione naturarum, praecipis Physicis: Ethicus in hominum moribus censendis, morum doctrinam destitutus, in indagatione exemplorum civilium, Rerum. & publice privatimque gestorum, arte Politicam non instructus, frustra operam & tempus locabit. Universum enim exemplorum examen theoriam necessario praesupponit, quae ex singularibus collecta vicissim ad eadem adaptanda est, quaeque veluti amussis est, secundum quam singula exempla historica consideranda & dijudicanda sunt. Adeo ut historicum studium politico semper sit *ἀντι-ερετικόν*, nec alterum ab altero usu segregari

gari possit, nec unquam quis verum politicæ disciplinæ sensum absque Historiâ, verumvé historiæ fructum sine politicis fundamentis consequi valeat.

Quâ de causâ & hi de Republ. benè merentur, adæque ac Historici, qui Reip. scriptis politicis benefaciunt. Historicorum numerus ferè est innumerus priscorum & novorum, & adhuc indies succrescit: ut in hoc amplissimo campo ad noticiam Rerump. & rerum gestarum universi orbis terrarum nihil desiderari videatur. Politicorum quoq; scriptorum magna est copia, sed maxima differentia. Plerosq; enim videris de virtutib. Principum differere, quod potius ἠθικόν quiddam: Alios de themate aliquo politico agere: Paucissimos artem ipsam universis & singulis argumentorum partibus & capitibus comprehensam tractare, fortè difficultate, amplitudine & sublimitate rerum de-

territos & cohibitos. Quanquam reperias quosdam Methodum adfectasse, sed non consummasse.

Cum autem id imperfectum sit, quod non ex omnib. partibus, & confusum quod non ordine constet, non potui non persuadere mihi, infeliciter & inutiliter eum in studio politico & historico occupari, qui præceptis partim heterogeneis, partim mutilis, partim confusis innititur. Propterea à primordio ferè studii politici eò animum & nervos intendi, ut si qua posset in re politicâ methodus & ordo inveniri, periculum facerem. Nec successus DEI gratiâ & ope defuit conatui. Comperi enim ratione & usu, que τέχνηρια omnium artium, Remp. fundandam; fundatam conservandam; amplificandam, & morbidam curandam esse, Quemadmodum corpus humanum suis partibus compositum nutriendum & curandum:

randum: ædificium extructum factum
 tectum tuendum. Quæ Methodus ad
 Remp. quàm aptissima visa fuit, pro-
 pterea quod hisce quatuor muniis to-
 tum officium politici contineatur &
 expediatur.

Hæc ergò Partitiones summis re-
 rum partibus & articulis ἐς τὸ ὅλα ἐκ κε-
 φαλῆς diduxi, ut prima extremis media
 utrisq; ordine naturæ convenirent, &
 cōpus quodammodo (non dico ἀκρι-
 βῶς & ἀπλῶς, sed quantum in re subli-
 mi, intricata & immensa potè fuit) ar-
 tis politicæ absolutum cōstitueret, ne
 ullum caput aut membrum τὰ σώματα
 πολιτικῶν συστέρες & essentialia deesse vi-
 deretur, sive speciatim expressum, si-
 vè generatim saltem indicatum fue-
 rit.

Quod an consecutus fuerim, meum
 non est opinione meâ aliorū sententi-
 am antevertere, sed vestrum Viri πολι-
 τικοῦ

κώτατοι, Rerump. κυβερνήται, aularum arbitri, Imperiorum, Consiliorum & Judiciorum præfides, de hoc meo conatu iudicium ferre. Quippè qui in politicis negotiis *νυχθήμερον* versati, veram non simulatam Philosophiam adfectatis; & non tantum theorematis, verùm etiam & inprimis longo rerum usu, in quo cardo vertitur, politicam prudentiam confirmatis.

Vobis itaq; Viri politici, hæc lucubrationes inscripsi, non ut putarem vos hisce elementis indigere, verum ut illa vestræ censuræ & patrocinio subicerem. Censuræ, ut iudicium de hac arte ab artis peritis petam, Num certa præcepta politica hîc designata; quæ digna ut in institutionib. & syntagma- te quodam politico, apodixi uberiori declarentur, exemplis illustrentur, dubia discutiantur, & ad usum in Rep. accommodanda demonstrantur.

Quod

Quod si quædam incerta, mutila, obscura, inordinata, deprehendantur, calculo vestro reprobetis, & nota censoria notetis, ut monitus munitusque vestra prudentia quod imperfectum ad perfectionem redigere annitar. Plus enim pollent ingenia quàm ingenium, plus oculi vident quàm oculus; plus multi experiuntur, quàm unus, plus sapiunt senes & veterani, quàm juvenes & tyrones.

Patrocinio autem vestro ideò credere volo & debeo hoc qualecunque sit studii, quod benigniores & æquiores patronos invenire nō possim quàm Vos, quibus salus Reipublicæ suprema lex est: & quibus studium politicum cordi & curæ.

Vos ergò, Viri prudentes, hæc mea progymnasmata politica animo æquo suscipere, candido censere, benigno prosequi & tueri haud dedignemini,

majorem in modum oro rogoq̄; Pro
 quâ benevolentia & tutelâ erga singu-
 los animi gratitudinem, officiorumq̄;
 promptitudinem mutuiter repromit-
 to. Valete Viri Illustres, Generosi, No-
 bilissimi, Prudentissimi & εὐπολιτεύομε-
 νοι. DEUS opt. max. Autor & Mode-
 rator omnium politiarum vestras Res-
 pub. fartas tectas conservet, & suâ gra-
 tiâ abundè fortunet. Dab. Suidnici Si-
 lesior. Anno Salutis M. DC. VII.
 Kal. Marti.

V. V.

O. & S.

JACOBUS BORNITIUS
 Torgensis Misnicus.

Autor

Autor

AD BENEVOLUM
Lectorem.

Nihil dici, Benevole & Candide
Lector, quod non dictum sit pri-
us; nihil inveniri, quod non ante
inventum sit, opinio vulgi est ex
diverbio comico profecta. Quod in-
effoeta humani ingenii vis atque experientia cum
grano salis exaudiendum esse liquido evincunt. Si
quis enim artes belli & pacis hoc seculo florentes cum
inventis veterum conferat, facile adjudicabit &
argumenta & formam rerum multarum olim non
innotuisse. Exemplo sit ars militaris & medica.
Nam si Iulius Caesar redvivus operam & opera
bellica, quae hodie extant, videret, attonitus puto ob
disciplina & prudentiae militaris terra marique in-
crementum, redderetur: cuius magna pars ipsum
latuit. Quod si Hippocrate & Galenus olim Me-
dicorum Principes varios hesauros & recessus na-
turae oculariter hodie inspicerent, forte naturam
transmutatam esse, aut saltem DEUM opt. max.
arcana Macrocosmi & Microcosmi jam demum

hominibus aperuisse, sibi persuaderent. Ut taceam de aliis rebus noviter perfectis & adfectis. Quod artium & scientiarum Methodum attinet, illa hodie DEI beneficio ita comparata est, ut etiam intra breve temporis spatium generosum ingenium artium præcipuarum metam attingere possit. Quod olim ob præceptorum confusionem & contrarietatem ne per totum vitæ curriculum alicui licuit. Et sane indubium est propediem universas & singulas artes toti orbi terrarum unâ eademque Methodo illucescentes singulari & novo miraculo fore. Methodum in Theosophia videris exactissimam: in Iure, in Medicina, in artibus Logicis, Metaphysicis, Physicis, Mathematicis, Ethicis &c. ordine nature conformatam: quâ quis diutius non poterit modico annorum intervallo rerum divinarum & humanarum potissimam theoriam non consequi: postea maturiori praxi ad vitæ tempus usque percoleri & perficere.

Ceterum ars illa (quod dolendum) reliquarum artium Architectonica hætenus fermè sepulta & neglecta fuit. Quotusenim quisque, qui iuri operam dederit, & ad rerum gubernacula adspiraverit, politicam doctrinam excoluit, aut saltem sibi necessariam fore duxit. Multi enim rem politicam in nudâ praxi & experientia sitam esse prætendunt, præceptis politicis planè expolis. Alii & plerique suffesse sibi principia juris Justiniani & dogmata quædam

quadam politica Platonis & Aristotelis delibasse,
 persuasum habuere, rerum experiētiā in negotiis
 belli & pacis longè aliter edocti, quā confidentiā du-
 cti, ne dicam seducti, adeo, ut rerum administratio-
 ni admoti ab initio inane scutum ignorantiae præte-
 dere: & serò q. denuo à cunabulis respere coacti fu-
 erint. Quanquam enim prudentia civilis, ut & om-
 nium aliarum artium & scientiarum perfectio
 praxi & experiētiā consummetur, cum nullus ha-
 bitus absq. crebrā exercitatione & cognitione rerū
 singularium adquiri possit; & extitisse interdum
 quosdam rei militaris & civilis ductu natura, lon-
 gōs rerū usu peritos. Nemo tamē sinceriter & verè
 sentiens insicias ibit, Omnē praxin absq. prævia the-
 oria imperfectam & incertam esse. Quippe qua ba-
 si & normā suā destituatur, quod comprobatur Iuris-
 prudentia & Medica; Vacillantes enim videris ra-
 bulas in actione: imperitos iudices in definitione
 causarum, ab equo exorbitantes juris principiis de-
 stitutos: Empiricos in novis morbis emergentibus,
 aut in antiquis & notis Symptomate quodam va-
 riantibus, planè dubitantes & desperantes, theoria
 medica eos deserente. Ne dicam de Mechanicis &
 aliis. Propterea & ad prudentiam politicam compa-
 randam præcepta corporis & ordinis politici nō ne-
 gligenda sunt, si in negotiis civilibus prudenter &
 rectè versari velimus. Equidē & ius civile summo

honore & laude dignum: omnibusq; studiosis politici-
ces commendandum est, non tam quod à Romanis
profectum, quam quod æquitate quodammodo per-
fectum: At id satis esse cuius Reip. statui prima
fronte advertetis, qui Leges Romano-Germanici
Imperii & ordinationes aliorum populorum juri ci-
li tamen maximâ ex parte incognitas, aliquantillâ
cognoverit. Nec diffitendum est, multa politis salu-
taria in scriptis Platonis & Aristotelis reperiri, sed
an absoluta & præcipua Rerump. principia contine-
ant, valdè dubito (nisi quis ea leviter tacta esse ele-
vet) quorum tamen prima ratio habenda fuisset.

Nulla enim aut pauca de functionibus summi
Imperii inserta observare licet. At quis unquam
Politicoꝝ Politica fundamenta verè profiteri po-
tuit: imperio & partibus ejus ignoratis. Ne dicam
de aliis quam plurimis articulis, quorum ne mentio
facta fuit. Immo nec fieri quidem potuit ab iis, qui
civili gubernationi nunquam interfuerunt.

Quin quod hodiè plura prudentiâ civili & mi-
litari adinventâ, quorum ne quidem cogitatio ve-
teribus in animum venit. Et quantum fragmenta
illa ad rectionem Rerump. hæcenus fecerint, Prin-
cipes & gubernatores ipsi politici in actionibus pa-
cis & militiae satis experti fuerunt.

Quæ cum in cursu & usu studiorum meorum a-
nimadverterem, longè aliter de studio juris Romani
& Polit:

& Polit: Platon: & Arist: sentire cœpi. Ius Romanum
 suspiciendum & necessario discendum esse: le-
 genda etiam Politica fragmenta veterum, sed non
 perfecta nec satis esse ad habitum politicum compa-
 randum. Idcirco rem ex principiis repetendam esse
 putavi, investigando, quæ primordia, quæ fulcra &
 stabilimenta Rerumpubl. &c. non tam ex opinione
 Philosophorum, quam Politicorum & Jctorum de-
 cretis, qui juris publ. & priuati gnari fuerunt, quos
 præceptorum loco secutus & veneratus sum: tum
 exemplis & experimentis Rerumpubl. confirmatus
 aliquantum. Investigata materia loco, indies ad for-
 mam operis intentus architecti more, qui maceriâ,
 ligna, lapides &c. aliundè petit, at artis sue norma
 ordinatum adificiũ extruit, destinavi. Itaq; postea
 rationem ordinis in re politicâ cum ordine corporis
 & membrorum politicorum contuli, atq; præcepta
 politica methodo quâdam congeſsi, quorum antè bi-
 ennium ἐξ ὄψεως tabulis adumbratam præmiſi,
 nunc partitiones eorundem subſiſcio, capita & arti-
 culos ſtudiũ politici ſummatim indicantes, & ordinẽ
 huius doctrinæ deſignantes. Animus erat theore-
 mata plenius & planius diducere, ſed multæ cauſæ
 me retraxerũt ab inſtituto, quas hic explanare neq;
 opus alii, neq; mihi integrum eſſe videtur. Satis ar-
 bitror ſummo digito prudenti lectori indicaffe, quid
 hæc lucubrationes præ ſe ferant, Lectorem intelligo,

qui periculum in re politicâ fecerit, & verâ non simulatâ Politico sophia imbutus fuerit, qui verum & sincerum de hisce laborib. iudicium feret. Namq. hominum de scholâ, foro & plebe, id est, qui ἀποφαστικὰ πολιτικὰ inanibus speculationibus tantum, vel sanguinolentis litibus & impolitis opinionib. indulgent, istorumq. versipellium, pseudopoliticorum, qui veram doctrinam politicam cum religione & conscientia, polypos nō politicos imitantes susq. deg. habent, præiudicium iamdudum ad Garamantas ablegavi. Quibus objectum velim: Ne sit or ultra crepidam: & ut quisque suo se pede metiatur.

Scio etiam quadam ordinatius & fufius, quædam concisus etiam & absque iteratione in hoc opusculo tradi potuisse, sed malui eorum correctionem (quævis in populari argumento populariter procedendū) suspendere, donec forte, an calculo politico Sophorū: ad INSTITUTIONES POLITICAS, quas antè aliquot annos cum ex locis peregrinis reversus, & in aulâ aliquantisper commoratus essem in discursu quodam politico innui, edendas, animatus fuero.

Interim hisce Partitionibus utere bone Lector, quas mihi non ἐκ παραλογου & de subito natas, sed ferè trecentis autoribus & commentatoribus politicis (ut taceam de aliis) partim Latine & Græcè, partim Hispan: Ital: Gallicè & c. scriptis, quorūcunq. copiam

copiam habere licuit, collatis, non sine labore partas esse, certo tibi persuadeas.

Quod si hac levidensia putes, rem ex re cogita, non dubito te in singulis fermè axiomatibus, ne dicam verbis symbola variorum & amplissimorum argumentorum adeoq; sylvam comperturum, ad qua accuratè excolenda ne vita hominis suffecerit. Licentius vis eloquar, sine jactatione tamen, velim & exoptem univèrsa & singula ad Remp. pertinentia meditata hìsce quatuor libris contineri. Sed tu lege & perpende, spe fretus, te propediem etiam de Majestate & functionibus summi Imperii, nec non de nummis percutiendis & conservandis, de pramiis in Republica decernendis, de Aera-rio conficiendo, de Iure Collegiorum: & de aliis argumentis exercitationes nostras perlecturum. Vale. Dab. Suidnic in Silesià Kal. Marti Anno M. DC. VII.

Lector,
atas, sed
us poli-
Græcè,
rūcung,
copiam

Cicero.

ALITER LEGES, ALITER PHI-
LOSOPHI.

proinde Bodinus

QUI DE REP. SINE LEGUM AC
IURIS SCIENTIA SCRIBUNT,
CONSIMILITER FACIUNT,
UT QUI NULLIS OMNINO IA-
CTIS FUNDAMENTIS ADES
ALTISSIMAS MOLIUNTUR.

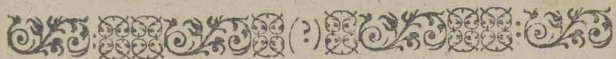
nam

JURISCONSULTI NON PHILO-
SOPHORUM DECRETIS, SED
POPULARI CAPTU AC SEN-
SU CIVILEM SAPIENTIAM
METIUNTUR.

idcirco

LEGUMLATORES ET JURIS-
CONSULTOS VELUTI DUCES
IN DISPUTATIONE DE REP.
SEQUI DEBEMUS.

NOTA.

N O T A.

MInusculâ literâ argumenta
 & capita singularia distin-
 cta indicant tibi Lector se-
 rriem Locorum Communium, quos
 studiosus Politices ordine præscri-
 pto in Historia, Peregrinatione,
 Praxi & Observatione rerum &
 negotiorum civilium sequi potest.
 Ut etiam ambitum & amplitudinē
 studii Politici $\epsilon\iota\sigma\upsilon\nu\acute{o}\varsigma$ videat, præ-
 mittitur $\iota\chi\upsilon\omicron\rho\upsilon\pi\alpha\phi\iota\alpha$ quadam artis &
 artificis Polit: Anno 1605. Gorli-
 cii edita, qua plura in recessu, quàm
 in frontispicio promittere videtur.
 Tu hisce lucubrationibus feliciter
 utere & benè vale.

Ars Politica , sive scientia
Civilis agit

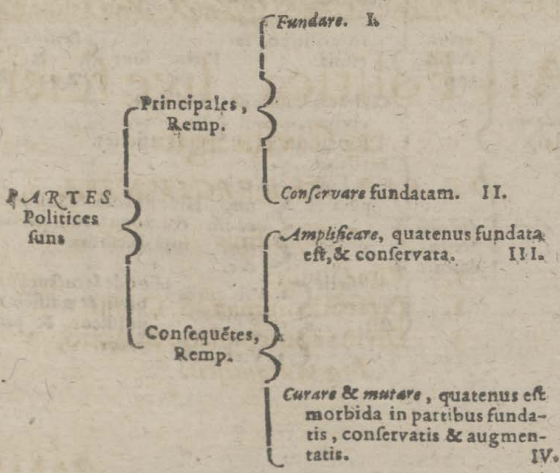
DE REP. PERFICIVNDA.

Cujus finis

1. Vita Civilis.
2. Perfectio humana & Civilis.
3. Divina contemplatio & Actio.

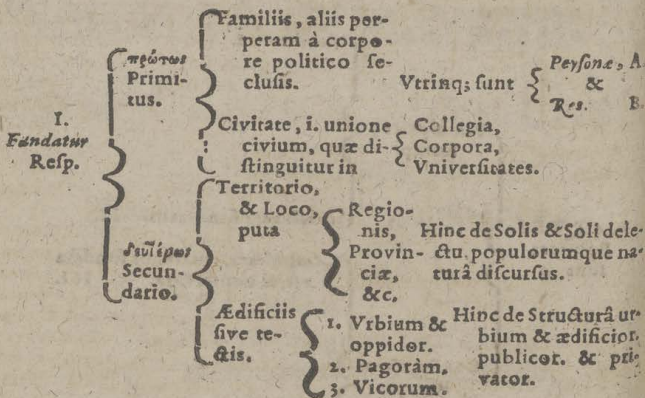
In qua acquiescit.

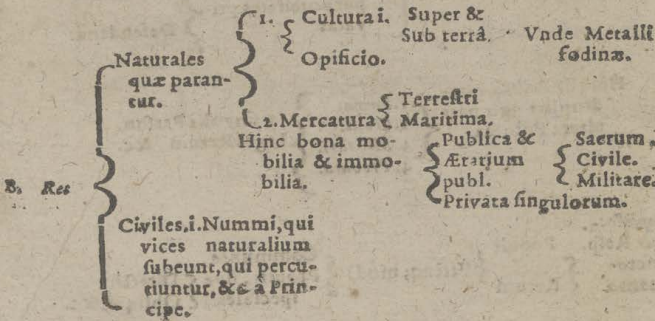
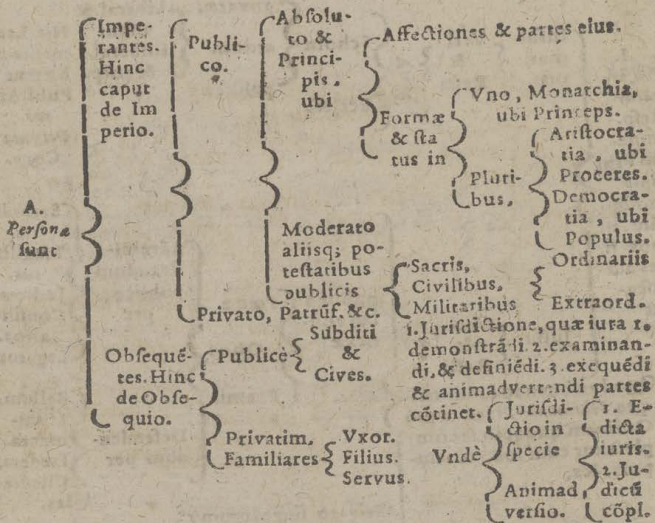
PARTES

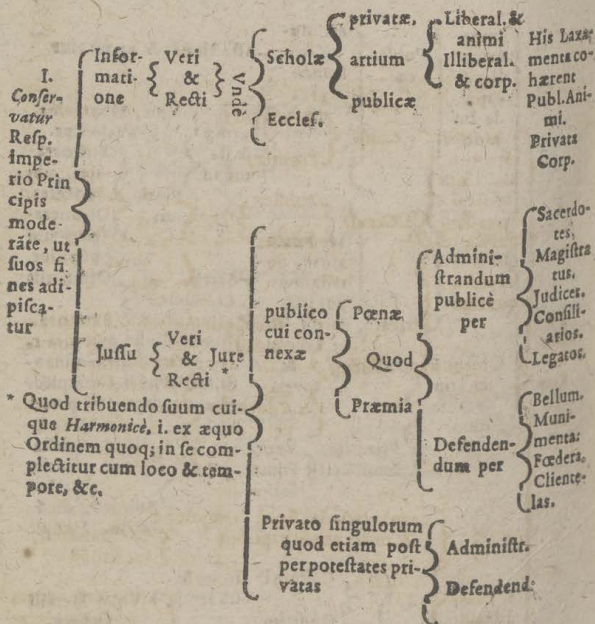

Vndè quatuor *Munia* politica.

- Remp. {
1. Fundare.
 2. Conservare.
 3. Augmentare.
 4. Curare & Mutare, &c.

Hinc de *Politia* qua-
druplici agit pars
altera *Politica*

1. *Sacra.*
2. *Civili.*
3. *Militari.*
4. *Privata.*

In singulis Person.
Leges Rerum, &c.

*Amplifica-
tur Resp.
incre-
mento*

Populi
Rerum

Vtrinq; modi

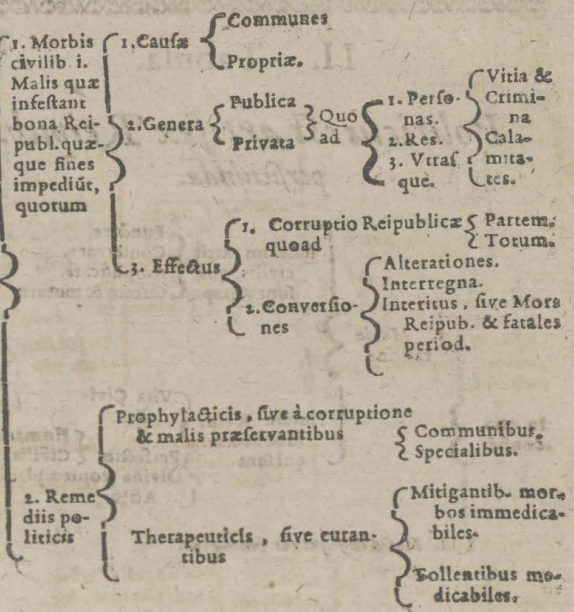
Communes,
Proprij, sive
Speciales. } Directi.
Obliqui, &c.

is Laxa
enta co-
erent
abl. Ani-
mi.
privat
Corp.

Sacerdo-
tes,
Magistra-
tus,
iudices.
Confilii-
arios.
egatos.

Bellum.
Muni-
menta:
Fœdera.
Cliente-
as.

IV.
Cura-
tio
Reip.
agit
de

II. Tabula.

*Politicus est artifex Reipub.
perficiundæ.*

dicis politiciis.

pulorum

Arte Ci-
vili pro-
pria quã
operat

præterit: impri-
mis itæ
Retip. præsent: & victi-
narum
Retip.

Historia
humana

Mythistoria Po-
etar. quæ vero
familia.

Det
Hebræorum,
Gæcorum,
Romanorum & Ger-
man.
Item Hispan. & Gall.
&c.
Ital. Barbaror. Indor.
Quosd præterites
Resp. faciunt Reli-
giones legatorum.

Rerum gestar.
in illis.

fundat. Viraq;
Cõserv. fuggerit
Ampli-
ficat.

Peregrinatio {
Togata.
Bellica.

Medita confe-
quendi ma-
nifesta, de-
pendent
ab

Geni,
Exerci-
tar. Rei
publ.
domi,
fortis;

Parti
Judici
Confi-
in
Legat.

Vadè Theologia, Jurispr.

Administratio
aliam reru,
Quas sub-omi-
nistrant vel

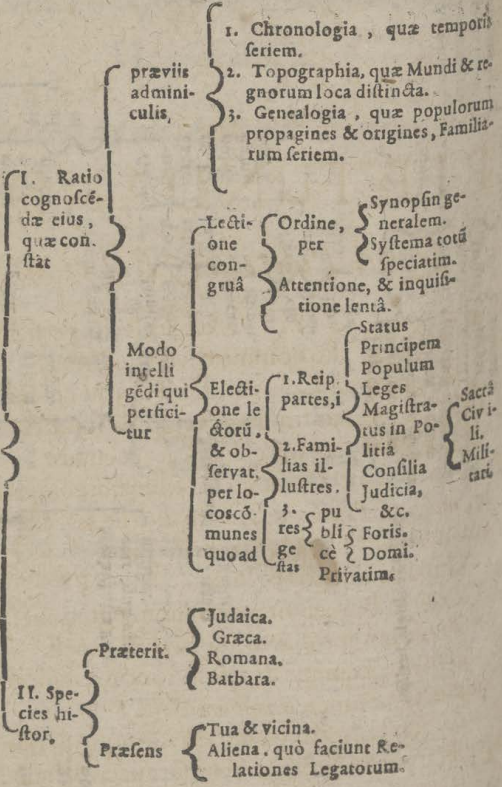
Universi-
les artes
Singulares

Philo-
sophia
Ethicæ, Oecon:
Mathematicæ
vel alla Artificialiæ & Civiles,
Mechanicæ artes & Militares.
Historia {
Divina.
Naturalis.

Observatio o-
culatissima

Peregrinatio.
Vid. hinc Vita communiæ reliquarum rerum.

Porro
in evolvenda
Historia

D. O. M. A.

LIBER PRIMUS

DE

REP. FUNDANDA.

Quid Politica & Politicus.

OLITICA est ars Reip. perficiundæ:
 alio nomine Civilis doctrina.

Cujus artifex *Politicus* dicitur, qui
 scit fundare Remp. & fundatam con-
 servare: amplificare & curare.

Ut autem habitum sibi compareret po-
 liticum, qui *Prudentia politica* dicitur, necesse est, ut
 artem civilem discat & exerceat.

Quod sit Theoria & Praxi.

Theoria, Præceptorum civilium cognitione.

Praxi, ulu eorundem in analysi & genesi.

Analysi examine & resolutione exemplorum ci-
 vilium. Quæ sunt 1. *Singulares Resp.*

2. *Res gesta* Principum, aliarumque personarum
 publicarum & illustrium, tempore pacis & belli &c.

Rerump. & gestarum cognitioni inservit *historia*,
 Et peregrinatio.

Tum Legatorum *renunciatio*.

Genesis politica, in functione & exercitatione negotiorum politicorum occupatur.

Quæ vel quoad totam Remp. vel
Quoad partem Imperii, Judicii, Consilii, Legationis &c. expeditur.

Propterea politico utendum adminiculo *Theologiae*
& *Philosophia*.

Quæ artes pacis & belli complectitur.
In primis verò suam Remp. & vicinam exploratam
habere necesse est.

*Quid Respub: Unio civilis & Imperium
generatim.*

Respub. est Majestate imperantium & Obsequentium rerumque civilium, perfectionis humana civilis ad bene beatè vivendum, adipiscendæ gratia, legitime ordinata unio.

Unio dicta est ab Uno sive Unire, idemque significat ac rectissima quædam conjunctio & connexio, quæ diversa veluti unum fiunt.

Undè generatim Unio nihil aliud est, quàm diversorum connexio, sive conjunctio, ut unum sint & existant.

In specie autem *Unio civilis* est imperantis & obsequentis cum rebus Unio.

In quâ proindè concurrere intelliguntur Imperium & obsequium, personæ imperantes & obsequentes, nec non res, quæ personis coherent & inserviunt.

Imperium ab imperando, est potestas regendi impotentis, à DEO, Gentium & Civili jure ordinatum & temperatum.

Potestas est rectæ rationis ordinatio.

Quæ

Quæ consistit in reductione impotentis ad potentiam.

Quod fit *informatione animi in veri & recti studio.*

Tum *jussione recti*, quoad civiles actiones rectè expediendas, secundum virtutis normam, ut piè & honestè vivamus, alterum ne lædamus, suum cuique tribuamus.

Jubere est præcipere, ut aliquid fiat.

- Cum comminatione *pœna* & promissione *premi*.

Quod si non fiat, executione *pœnæ*.

Itaque nullum Imperium sine exequendi & coërcendi potestate est, ne jussum fiat elusorium, sive sit privatum, sive publicum.

Quæ partes Imperii.

Partes Imperii duæ sunt, *Regimen animi*, quod *Doctrina* expeditur.

Et Corporis, sive externarum actionum, quod *jussione*.

Jussio enim est pars Imperii; quæ præcipit, ut aliquid fiat, quoad externas actiones: Quod si non fiat, exequatur quod jussum est: & contra factum coërceat.

Jussioni subjecta sunt externa hominis opera.

Propterea cogitationes mentis & actiones voluntatis vitiosa: jussioni non subjacent: sed informationi tantum relinquuntur.

In jussione sunt duæ partes. 1. præceptum, ut fiat quod præceptum. 2. executio & coërcitio, quod si non, aut contra factum fuerit.

Præceptum bonum & æquum continet, quod generatim præceptis juris exprimitur.

Executio & coërcitio fit coactione ejus, quod im-

peratum aut pœnâ inflictione, pro modo & proportione ejus, quod contra jussum æqui & boni factum est.

In omni itaque imperio consideranda sunt, Informatio veri & recti: tum Jussum æqui & boni.

Informatio spectat Animi facultates restaurandas, primarias, Mentis, intellectus, voluntatis, rationis: secundarias, Loquelæ.

Et perficitur doctrinâ regentis & disciplinâ.

Jussum præcepto jubentis, & obedientiâ parentis.

Totum imperium obsequio, quod & disciplinâ & obedientiam complectitur.

*De formâ Reipub. & distinctione potestatum
& Imperiorum in univèrsim.*

Forma Reip. consistit in nexu, Majestate imperantium & obsequentium, rerumque civilium huic unioni coherentium & inservientium.

Ad Rempubl. itaque constituendam requiruntur

1. majestate imperantis, & imperantes subordinate.
2. Universale obsequium.
3. Res publicæ & privatæ.

Nam in R^{ep}. potestas est vel cum Imperio:

Vel sine Imperio quævis alia.

Utraque vel publica vel privata.

Summa & prima, vel à prima orta.

Cum Imperio illa potestas est, quæ Imperium suo nomine dicitur.

Quod publicum & privatum.

Publicum est, quod publicè exercetur in subditos & cives.

Quod Absolutum & Moderatum.

Pote.

Potestas publica sine Jurisdictione & Imperio est
quævis aliâ potestas publica.

Sacra puta, vel civilis, vel militaris.

Privata est singulorum in singulos.

Vel cum Imperio, quæ est patrum familiâs in familiâs.

Vel absque Imperio, quæ est tutorum, curatorum, propinquorum, Præceptorum, seniorum &c.

Unde imperium privatum est patris familiâs, quod privatim in singulos familiares exercetur.

Hoc ordine Imperiorum & potestatum continetur tota Respub.

*Quis constituat Respublicas, & quo
fine.*

Efficiens DEUS est,

Et Homines.

Impulsiva causa est *imperfectio* generis humani & *interitus*.

Finis Reipublicæ est proximus & proximo subordinatus.

Proximus est *vita civilis*, quam imperantes & obsequentes civiliter uniti vivunt.

Quam comitatur *Pax publica*.

Et privata, quæ *Concordia*.

Subordinatus finis, qui à proximo dependet, nec sine illo existere potest, est duplex, Intermedius & summus.

Intermedius est perfectio humana & civilis.

Perfectio humana & civilis est, quæ hominem ut animal civile perficit, ut benè sit, seu ut perfectus sit bonis humanis & civilibus.

Bona humana sunt, quæ hominem ut hominem perficiunt.

Suntque illa, quibus homo in primo innocentia statu ante lapsum donatus fuit à D E O,

Partim in toto homine, *Immortalitas & felicitas:*

Partim in partibus:

In anima *Sapientia*, in intellectu

Sanctitas & Justitia sive virtus erga D E U M & hominem in voluntate.

Tum in corpore *adumbratio perfectionis*, quæ in D E O.

Nec non *imperatoria Majestas & dominium* in bestias &c.

Bona civilia sunt, quæ hominem ut civem beant: *Libertas civilis, Jus civitatis, Nobilitas, Dignitas, Honos, Fama, Ordo & Gradus* &c.

Hæc propria ferè cujusque Reipublicæ: illa communia omnium gentium.

Summus finis est *unio hominis cum D E O*, in hac & in alterâ vitâ: *tum hominis cum homine.*

Absolutus quidem hominis & D E I: relatus verò ad absolutum hominis cum homine.

Ex hoc triplici scopo & differentia finium

Politico 1. proponenda est vita civilis, imperio & obsequio, rerumque cohærentia prudenter fundanda, & fundata conservanda.

2. Perfectio humana & civilis, quæ bona supernaturalia, naturalia & civilia complectitur.

3. Summum hominis bonum, reconciliatio & unio cum D E O: tum quoque hominis cum homine, quæ ad illam tendit.

Undè summi boni gratiâ Politicus Rempubli-
cam

cam constituere & conservare intelligitur.

Idque restauratione bonorum humanorum, & ad-
eptione civilium consequi annitur, dum Cives eò du-
cit regimine.

Cujus functiones doctrina & jussio : docendo &
jubendo, Vera & Recta,

Quod fit Institutione, Relligione, Lege &c.

De partibus artis Politicæ.

P Artes artis civilis sunt

I. *Primaria: Fundatio & Conservatio.*

II. *Consequentes, Amplificatio & Curatio.*

Ordine enim naturæ, primum Respubl. quæ non
est, constituenda est, ut sit, nimirum formæ & mate-
riæ, adeoque unione partium : nec non ratione subje-
cti sive loci existat & subsistat, quod fit fundatione.

Deindè opus est, ut fundata facta recta conser-
vetur.

Reliquæ partes, quæ ad incrementum & curam
Reipubl. spectant, aliud esse, vel benè esse non affe-
runt, sed vel primum augent & amplificanc : vel si cor-
ruptum fuerit, ad pristinum statum redigere labo-
rant : iisdem ferè modis, quibus fundatur & conser-
vatur.

Pars ergò prima politicæ doctrinæ consistit in fun-
datione, quæ perficitur *unione partium* : tum *collatione*
earundem.

Undè duplex fundatio : primaria, quæ partes
unit :

Et secundaria, quæ unitas loco & territorio cer-
to concludit : nec non domiciliis sive tectis in-
cludit.

De partibus Reip.

Partes *Reipublica* sunt primæ, & à primis ortæ.
 Primæ sunt, quæ sunt suæ originis, nec ex aliâ
 unione priore uniuntur, & dicuntur *Familia*.

Itaque collectio partium primarum & ortarum faci-
 enda est.

De Familiis.

F*amilia* est principisfamil. familiariumque perso-
 narum & rerum unio, privato imperio facta, mu-
 tui obsequii & auxilii in operibus domesticis præstan-
 di causâ.

Personæ sunt Imperans, *Princepsfamil.*

Oblequentes, *uxor, liberi, servi.*

Res sunt *bona familiaria.*

Est ergò facienda primùm collectio personarum
 ad familiam perfectam constituendam & conservan-
 dam Mariti & Uxoris : Patris & Filii : Domini &
 Servi.

Mariti & Uxoris unio fit *nuptiis.*

Undè unio conjugalis viri & fœminæ conjunctio,
 individuum vitæ consuetudinem continens, divini &
 humani Juris communicatio, nuptiis legitimis conci-
 liata.

Unio Filii & Patris fit partim naturâ, partim Ju-
 re, quod naturam imitatur, puta *adoptione, legitima-
 tione.*

Unio Domini & Servi, vel Jure gentium, *nativitate
 & captivitate:*

Vel Jure Civili, *quando homo liber se venundat &c.*

Deindè

Deindè concessio & dispositio rerum sivè bonorum familiarium facienda est.

Quæ vel sunt propria Principis familia: vel Communia.

Vel propria uxoris, pura *Dotalia*, *Paraphernalia*: filiam: servor: *pecunia*, prout de hisce diversæ Resp. diversimodè disponunt.

Porrò cum civilis unio constet Imperio & obsequio Familiis sanè regendis tribuit sivè potius relinquit Politicus, Patrifamil. imperium privatum, quod natura habet, idque dispositione civili informat & moderatur, ut exindè naturale Civile existat.

Quod pro differentiâ Personarum triplex:

Unus Princepsfam. imperat, uxori, ut maritus; Liberis, ut Pater; Servis, ut Dominus.

Cæteri obtemperant.

Undè Imperium *maritale*, *patrium* & *dominicum*.

Ad fundandam itaque Rempublicam homines vangi familiis sunt colligendi & colligandi imperio. Quæ primæ partes cujusque Reipubl.

Quæ *perfectæ* personis & rebus constantes familiaribus.

Imperfectæ contrà.

Quæque vel *Nobiles* vel *Plebejæ*, de quibus suo loco.

Exindè Politico observandum

1. Quibus & quantis familiis Respub. sivè civitates fundatæ sint.

2. in usu practico: quibus familiis, & ex quibus populis & quibus modis potissimùm fundamenta suæ Reip. & civitatis jaciât.

De Civitate.

CONSTITUTIS familiis in Republ. Civitas fundanda succedit.

Civitas est familiarum, trium saltem, cum rebus civilibus, publico imperio facta unio.

Ex familiis progrediuntur cives: tum conferuntur res civiles.

Quæ proindè partes civitatis uniuntur publico imperio.

Civis est liber homo, qui sub imperio publico constitutus civitatis communiione gaudet.

Res civiles sunt *bona publica* quasi populi sive civitatis.

Imperium publicum est potestas publica civibus imperandi, ut imperata faciant: vetita intermittant, sub pœna publicæ comminatione & executione: aut præmii publici promissione.

Imperium publicum & *absolutum*, & *moderatum* constituitur.

Quippè quod illud suas vires congruenter & sufficienter exercere nequeat, quàm per hoc, quod ex se derivat & deducit.

Indè evenit, ut quæ societas publico Imperio moderato coit, in specie sæpè dicatur Civitas.

Quæ verò absoluto, Resp.

Quanquam interdum coincidunt, nec nisi ratione tantum distinguantur.

Absolutè imperat *Princeps*: moderatè *Magistratus*.

Obsequuntur universi: Qui *Subditi*.

Quocircà ut unione familiarum & civitatis existat Resp.

Resp. summum Imperium, Quod Majestatis est, Principi committendum est.

De Majestate.

Majestas, à magnitudine appellata. politica, est summa in Republica universim imperandi potestas.

Cujus esse est, summam esse, atque universaliter imperare.

Summa est, quod superiorem aut parem sibi non agnoscat.

Universalis est potestas, quod universos aut singulos saltem unico imperio complectatur & coërceat.

Est verò Majestas *prima* potestas, propterea quod reliquarum potestatum prima.

Tum quod suæ quasi originis.

Nec aliundè proficiscitur & dependet, nisi ab ipso DEO.

Qui eam proximè antecedit, & cujus vicem in hoc mundo obtinet.

Majestatis principalis finis est *animare imperio summo* universali Rempub.

Subordinatus, & à principali dependens, est *salus seu beatitudo populi*, id est, universorum primùm, deindè singulorum civium, quam Majestati propositam esse oportet.

Subjectum est *territorium universale* extimis Reip. finibus comprehensum.

Affectiones *incomptens* summam potestatem comitantes sunt Solutam esse & Perpetuam.

Soluta est liberrima, nullius hominis imperio, aut legibus civilibus obstricta.

Nisi quod DEI & rationis Imperium, quod utrumque superius est, agnoscat.

Tum quoque *legem & pacta Imperii*, quæ connexa & dicta sunt Majestati.

Principi tamen cui inest, *legibus vivere* conuenit, etiam civilibus.

Quæ ad ipsum rectâ vel ἀναλογία saltem referri possunt.

Quod æquum & decorum desiderat.

Deindè potestas summa est *perpetua & Majestati individuali*.

De summi Imperii functionibus.

Summum Imperium est summa Imperandi potestas, quod Majestatis est.

A quo inferius quodvis, tum quævis alia potestas, præter illud, dependet.

Undè potestas prima, & à primâ dependens existit in Rep. & quæ oritur, & quæ informationem, nec non sustentationem ab eâ obtinet.

Partes & *Jura summi Imperii*, sive Majestatis, sunt functiones quibus suam vim propriè & distinctim exerit.

Propterea quia ipsum indivisum: ita & Jura ejusdem, propria & individualia sunt.

Propria quòd omni & soli, nec non semper conueniant Majestati.

Individualia autem, quòd neque *cessione*, neque *prescriptione* subditis communicari queant aut debeant.

Quæque ut effecta formalia Principem à subditis dispescant.

Quam;

Quamvis *administranda committi* possint causâ exigente, nomine & vice Principis: citra violationem & confusionem Imperii

Jus Majestatis vel universim vel partitè considerari potest.

Universale est fundare & conservare Remp. ordinando, administrando & tuendo statum publicum & privatum, nec non amplificando & mutando eandem domi forisvé.

Hinc cætera particulatim & distinctim dependent.

Ordinat enim Majestas Rempubl. in quavis parte & tempore.

Legibus & personis publicis legum & consiliorum custodibus & executoribus.

Tum rebus ad politiam pertinentibus.

Quibus universis & singulis status sustentatur.

Leges ergò ferre universis & singulis, summi Imperii præcipuum, & generalissimum caput est.

Nempè de personis & Rebus publicis, sacris, civilibus, militaribus & privatis.

Leges & privilegia interpretari, ut earum, eorumque interpretatio pro Jure habeatur:

Leges mutare.

Jus deindè *pœna statuenda*: à pœnâ & vi legum liberandi & restituendi contra sententiam secundum caput complectitur.

Præterea *præmia & beneficia publica* impertiri, atque *honores & dignitates* conferre, tertium.

Insuper *Jurisdictionem & animadversionem* omnimodam & liberrimam habere.

Undè jus *Imperium jurisdictionemq;* in alios derivandi & distribuendi, aliamvé potestatem concedendi.

Item jus *creandi Magistratus & Judices*, præsertim majores.

Aliamque potestatem permittendi aut confirmandi.

Adeoq; partem seu actum Imperii & Judicii in certis causis singularem reservandi jus, Majestatis caput quartum constituitur.

Hujus potestati quintum caput *Provocatio extrema* aut saltem *jus supplicandi* cohæret: siquidem Principis est judicium summum exercere, & summum tribunal instituere.

Sextum caput est jus *conficiendi arary* publici, ex vectigalibus & tributis ordinariis atque extraordinariis, aliisque compendiis publicis.

Tum jus *dispensandi de pecuniâ* publicâ.

Septimum est jus percutiendi, assumendi, mutandi & tollendi *nummos*.

Octavum caput continet *jus belli indicendi & finiendi*.

Adeoque jus percutiendi *foederis*.

Nonum jus indicendi *comitia*, & ordines imperii convocandi.

Decimum est *fidelitatem* æqualiter ab omnibus exigendi.

Undecimum jus Majestatis, est jus mittendi & recipiendi *legatos*.

Duodecimum, *jus dominationis* quod est jus quoddam supremum, boni publici gratiâ, & plerumque necessitate urgente, contra jus commune & singulare
statu-

statuendi: nectamen legi DEI & rationis è diametro advorsum.

Cæterum præter hæc jura, sunt etiam alia Principibus competentia jura accidentaria.

Primo *Reservata*, quæ sunt jura illa de negotiis, quæ sibi sua-que auctoritati & potestati seorsim reservare, imperii bonique publici causâ, disponenda, nec Magistratibus, aut alijs facillè concedere solent.

Deindè *Arcana*, quæ speciem Maiestatis & Reservatorum præ se ferunt.

Præterea *Regalia*, quæ sunt iura quædam principalia, emolumento & patrimonio Principis destinata.

Denique *Privilegia* Principum, quibus præter jus commune singulatim gaudent & utuntur.

De Principe, statu & distinctione Rerum publicarum.

DE Maiestate per se & generatim perpensâ actum est; iam quatenus inest, spectandum.

Inest autem *Principi*, per quem Resp. statum adipiscitur & conservat.

Est enim *Status* quasi forma Reip. quo stat & persistit;

Et quia uni inest, vel multis,

Uni semper τῷ λόγῳ: interdum etiam simul personâ.

Multis aut paucioribus, aut universis vel majori parti:

Status Reipublicæ existit vel *Monarchicus* vel *Polyarchicus*:

Et hic *Aristocraticus* vel *Democraticus*.

Hi status uti personarum numero distincti sunt: ita

natura Majestatis individua commisceri non possunt.

Simplices ergò semper, nunquam mixti.

Omnisque Resp. simplex, nulla mixta.

Nisi quòd *modo administrandi temperetur* qui longissimè à status ratione differt.

Optimus autem Reip. status est ille, qui cuique populo quàm optimè congruit.

Quem prudentia politica eidem appositè & conformiter applicat.

Quamvis & singuli sua *commoda & incommoda* secum terant.

Quorum rationem in malis præcavendis & curandis haberi publicè interest, de quibus suo locò.

De Monarchiâ.

Monarchia status Reip. est, in quo uni Majestas Minest, seu quando in unius principatu Reip. majestas versatur.

Unum intelligo regulariter *viram*:

Irregulariter *fœminam*:

Qui Princeps in specie dictus, imperans universis & singulis.

Proindè solutus & perpetuus.

Spontè tamen legibus eum vivere convenit.

De modis constituendi Monarchiam.

Monarchiæ acquisitio: tum distinctio consideranda est: acquirendi modi & solennitas, denique ipse monarchia.

Modi capiendi Principatum legitimi sunt divini & humani.

Divini.

Divini, ut si deferatur Principatus calitus, puta oraculo.

Humani, qui ab hominum consensu, id est, populi vel optimatum dependent.

Consensus vel liber vel coactus.

Undè Principatus vel spontancâ vel coactâ p̄puli voluntate acquiritur.

Liber consensus vel expressus vel tacitus.

Uterque verus vel quasi.

Hic causæ impulsivæ principatus constituendi considerandæ: puta *imperitia imperandi, metus hostis, seditio, &c.*

De Electione.

Expresso consensu principatus defertur *Electione*.

1. Cum quis per *suffragia* populi, vel optimatum in Principem creatur.

Sivè natalibus regiis antè, sivè posthabitis:

Ex profapiâ certâ vel incertâ.

2. Vel electione per *sortem*, si inter eligendos sit dubia concertatio.

De Successione.

Tacitum consensum comprobatur populus in *successione*: quando Principatus Principi acquisitus in successiorem lege successoriâ continuatur & conservatur.

Successio est acquisitio juris defuncti, qui est Princeps, & jure habuit Principatum, quem successor legitimus acquirit.

Est que vel ab intestato, quæ hîc primas tenet;

Vel testamentaria.

Ab intestato est vel descendens vel collateralis.
 Descendentes intelligo liberos naturales & legitimos simul.

Liberorum est mas vel fœmina: id est, filius vel filia.

Filius vel primogenitus, vel secundogenitus.

Hic secundum, ille primum caput efficit.

Primogenitus autem est, qui primum est natus.

Etiam *ante adeptum Patris imperium*.

Primogenitura ergo sive primogeneia nihil aliud est, quàm primigeniti successio.

Cuius causa principalis est Lex, quæ ob bonum publicum, & in honorem & favorem Imperii est introducta. Ut principatus & qui sub eo sunt, integri & quieti perseverent.

Quod si avo imperante, primogenitus moriatur, & relinquat heredem, *nepos patris* præfertur.

Talis est successio primogeniti.

Qui si *inhabilis* est ad administrationem, vel ob aetatem, vel ob mentis vitium, aut si adhuc in utero est, aut si casus superveniat, ut Princeps capiatur, administratio committitur tutori, vel curatori.

Qui vel proximus agnatus, vel alius.

Deficiente primogenito, succedit proximus agnatus.

Filia autem succedit irregulariter apud eos populos, qui fœminarum imperium ferre didicerunt, masculâ lineâ deficiente.

Testamentaria successio est eius, quem deficientibus legitimis antecessor designavit, lege, pactoque populi permittente.

Quasi successio est Principatus cessio.

Sponte

Sponte populi ita defertur Principatus: At eodem invito, acquiritur bello legitimo

Inauguratio.

Solennitas sequitur, ritus pro varietate populorum Principem consecrandi varius

Qua vel cum juramento, vel sine eo fieri solet.

Juramento obligatur Princeps justæ administrationis nexu.

Idque purè præstatur:

Vel lege certâ *fundamentali*, quæ majestati dicta:

Aut *pactione regni*, quæ inter Principem & Ordines five Proceres inita informatur.

Ita tamen ne Majestatis jus lædat aut minuat.

Distinctio Monarchia.

Distinctio Monarchiæ est in regnum & dominatum.

Regnum seu Monarchia regalis est, in quâ Princeps subditos gubernat æquitate naturali, libertate ac dominio subditis permisso

Ipsius naturæ legibus obtemperans, undè *Rex* dicitur.

Dominatus, in quo Princeps libertatis ac fortunarum dominus factus, dominico imperat imperio, qui Dominus.

Utrique opponitur *Tyrannis*.

De Personâ Principis.

Princes regit seipsum, suosque, id est, familiares & Cives, sive familiam & populum, uti Princeps:

Proindè triplex ejus dispectio habetur, ratione personæ ejus principalis, familiæ & Reip.

D

In Personâ Principis causas, tum qualitates Principi
congruas perpendi oportet.

In causis Nativitatem & Educationem.

In qualitatibus bona interna & externa, aliaque ad-
jacentia, Principe digna.

Unde consideranda

Nativitas Principis, *Parentes*, *Educatio*, *Institutio*,
Padagogus, *Artes* & *studia* Principe digna, dispensatio
studiorum.

Virtutes Principis heroicae: *Pietas* & *probitas*, *Pro-*
dentia politica & *polemica*.

Valerudo ubi regula vivendi.

Cultus corporis in vestitu & incessu

Exercitia & recreationes animi & corporis.

Convictores, *Collutores* juniorum Principum

Autoritas in pace & bello

Fama, *insignia* & *tituli*.

Fortuna

Affectio & *odium*

Insidia, *traditiones*, *interneciones*:

E'as, *Anni* *Chmaeterici* & *fatales*.

Mors.

Ritus *funebri*, *sepultura*.

Testamentum, *heres*.

Historia & *res gesta* Principis.

In *Familiâ* & *aulâ*, *Uxor*, *Nuptia*, *Liberi*, *Consan-*
guinei, *Conversatio aliorum*, *Ministri*, *Adulato-*
res, &c.

Officium *Principis* quod *Rempub.* attinet, per univer-
sum corpus politicum diffunditur.

PO
in
Q
funt,
archia
C
undè
cratia
S
Reipi
unive
Mi
forun
Ex
Plu
est.
Qu
tum u
Ne
fissim
De
perium
Qu
existat
species
De

HA
&

De Aristocratia & Democratia.

Polyarchia est, cum civibus collectim unitis, summa imperandi potestas inest.

Qui singulis imperare possunt, cunctis non possunt, atque eo etiam amplius distat à principatu Polyarchia.

Civium autem pars minor vel major imperat: undè formà altera Aristocratia, & tertia Democratia.

Aristocratia ergò, quæ etiam *Optimate* dicitur, est Reipubl. forma, in quâ minor pars civium in reliquos universos & singulos summum jus habet.

Minor autem pars est, quæcunque dimidio universorum civium minor.

Ex paucissimis *Duumviratus*, *Triumviratus*.

Plurium numerum definire non opus, nec certum est.

Quò autem pauciores, eò arctius status *Optimatum* uniri videtur.

Nec Cives omnes optimos, sed ditissimos, bellicosissimos, sagitiosissimos simul intellige.

Democratia sive *Timocratia* est, cum summum Imperium universis civibus inest, aut saltem majori parti.

Quod si unus dignitate prior cæteris in polyarchia existat, speciatim *Principatus* dicitur, Aristocratia quæ si species vel Democratia.

De Imperio Moderato publico, Jurisdictione, Judicio & animadvertendi potestate, &c.

Hæc de Imperio Absoluto: sequitur moderatum & limitatum.

Moderatum Imperium publicum est potestas publicè imperandi à Principe concessa, & certâ lege, modo quæ temperata.

Quæ continet Jurisdictionem & Animadversionem.

Jurisdictionis est potestas publica ratione Juris dicendi definita,

Estque vel *Jurisdictionis in specie*, quæ potestas Juris demonstrandi, secundum quod cives vivere debent.

Vel *Judicium* potestas noscendi & definiendi Juris, an Cives secundum jura vixerint.

In Judicio partes & modus litigandi consideratur.

Partes sunt Persona, *Judex*, item Litigantes, *Actor*, *Reus*. Accessor: *Assessores*, *Jurisperiti* &c.

Item *Advocati* & *Procuratores*,
Tum res controversa sive *questio*

Quæ *Facti* de

Quo constat

Vel quod probant.

Et *Juris*, quod ex lege vel arbitrio boni viri deducitur.

Modus litigandi est *ordinarius*

Vel *summarius*; vulgo *Processus*.

Porrò *Judicium* est *civile* & *criminale*.

Civile quoad causas civiles.

Civile, vel est *transactionis* vel *litigiosum*.

Item vel *pupillorum*, *Mercatorum* & *nautarum*
&c. *Nobilium*, *Principum* &c.

Criminale quoad causas criminales

Denique legitimum & ordinarium *Judicium* ad summum refertur.

⁴ Hoc est ad *Tribunal summum*, quod Principis est. Unde

Undè in Republica summum & inferius Judicium.

Et hæc de Judicio, sequitur animadversio.

Animadversio est potestas publica, certo modo animadvertendi in facinorosos.

Quò *gradus poenarum*, *modus exasperandi* & mitigandi eas &c. Et *suppliciorum genera* pertinent.

Hoc Imperium inest vel jure, vel privilegio.

Indè quòd *mandari* potest vel non potest.

Deindè est vel *vicarium* vel *autocraticum*.

Autocraticum *titulo hereditario* vel *lege fiduciaria*.

Præterea moderatum imperium est vel *Civile* vel *Militare*.

Denique *ordinarium*, quod certo ordine perpetuò competit.

Vel *extraordinarium*, quod ad statum tempus.

Hæc de publico Imperio. *Privatum* est Principis-familias, de quo suprâ.

De Obsequio & Subditis.

HAtenus de Imperio; sequitur tandem Obsequium.

Obsequium refertur ad Imperium; & consistit in promptâ & fidei voluntatis obedientiâ, atque effectione eorum, quæ imperio præcepta & jussa sunt.

Præcipiuntur autem imperio discenda, quæ vera & recta: tum jubentur etiam facienda, quæ recta & æqua: & non facienda quæ iniqua.

Proindè obsequium spectat disciplinam & doctrinam: tum jussum Principis sive Legis, reliquorumque Magistratum: nec non privatorum, qui jus jubendi habent.

Obedientiâ autè extenditur ad *possibilia jure & facto*.

Nam impossibile, quæ vel naturâ vel jure fieri non possunt, nulla est obligatio.

Qualia sunt, quæ adversus pietatem, fidem & pudorem imperantur.

Quo in casu *DEO* & recte *Rationi* magis obediendum est, quàm hominibus.

Cætera jussa omnia, etiam *dura* & *Tyrannica* obsequio *præstanda sunt*, faciendo quæ imperata, & omitiendo vetita.

Cum debito *honore* & reverentiâ, qui Regenti, sive sit Princeps, sive Magistratus, Sacerdos, Præceptor, Pater &c. debetur.

Porrò uti imperium publicum & privatum: ita obsequium quoque publicum & privatum.

Publicum est, quod debetur Principi, & iis, qui loco Principis regimini præsent.

Quod vel *commune* est universorum subditorum, & in obedientiâ omnium actionum & virtutum civilium versatur, quæ præcepta & jussa exigunt universim, purè & honestè vivere, alterum non laedere, & suum cuique tribuere.

Vel est simul *speciale*, quod actiones civium proprias pacis, bellique tempore spectat in quovis statu.

Quod singulari nomine *Munus* dicitur, quod vel *Personale* est, vel *Patrimoniale*.

Obsequium efficit *subditum*, qui est sub imperiis sive Reip. tutelâ constitutus.

Qui vel est homo *liber*, vel *servus*.

Homo liber, *civis*, qui jure civitatis gaudet.

Cui opponitur *Peregrinus* & *Fæderatus*

Civis nascitur vel fit *Adscriptione*.

Adscriptus obligatur *juramento subjectionis* & *fidelitatis*

C
dign
In
biles
H
T
fami
H
obse
diin
S

A
tem
M
inte
S
enti
C
dita
C
à na
ctu
dep
con

(Civis
fidelitatis
Civis)

Cives autem variant admodum in Rep. pro variâ dignitatis & conditionis differentiâ.

In plerisque tamen Rebuspub. distinguuntur in *nobiles & plebejos*, de quibus infra.

Hæc de publico obsequio: sequitur privatum.

Privatum obsequium est, quod à familiaribus patri-famil. debetur & præstat: de quo etiam supra.

Hoc ordine Imperiorum & potestatum, nec non obsequiorum, univèrsa ratio imperandi & obsequendi in Repub. continetur.

Sequitur ut de Rebus videamus.

De fundatione seu Constitutione Rerum ad Remp. pertinentium.

AD perfectionem civilem, quoad Corporis inprimis rationem, pertinent *res* tam belli, quam pacis tempore.

Non tantùm *necessitatis*, verùm etiam *utilitatis*, & interdum *voluptatis* gratiâ comparandæ.

Sanè *sufficientia rerum* requiritur, non planè affluentia.

Constant autem quædam *quædam*, quæ natura suppeditat.

Quædam *νόμος*, quæ lex constituit, quamvis materia à naturâ sit, videlicet Nummi.

Porro cum vitæ conservatio ab aëris haustu & à victu, qui nutrimentum & cultum corporis continet, dependeat, Res sanè sufficientes ad Rempubl. eligi, & comparari debent.

Aëris salubritas & bonitas, in locorum delectu.

Deindè *Cibus, Potus*.

Medicamenta.

Amictus,

Habitatio,

Denique *Nummi* parandi sunt.

Ad cibum necessaria sunt *frugum genera:*

Tum *carnes animalium, olera* seu fructus terre & *arborum:* item *condimenta.*

Ad potum *aqua,* cujus etiam usus præter potum varius.

Vinum.

Quod si natura hæc necessaria non ferat, arte quaerenda sunt.

Cumque corpus hominis, tum etiam aliorum animalium corruptioni & morbis obnoxium sit, *medicamentorum* ratio in Republica instituenda est. Quod *therme* pertinent.

Ad amictum faciunt *linum, lana, corium, sericum* &c.

Ad tecta & ædificia publica & privata, *lapides, ligna, limus, lateres, terra, calx, arena.*

Ad instrumenta victus, amictus & habitationis & aliarum rerum, *terra, lapides, metalla* &c.

Ad ministerium *servi, animalia,* & alia artificialia innumera.

Ad nummos verò *metalla idonea* & pretiosa, aut alia materies apta.

De Agriculturâ.

HÆc bona parantur *naturâ & arte:* vel *mercaturâ,* quæ vicem utriusque subit.

Naturâ enim parari intelliguntur, quæ ope *agriculturæ:*

Arte quæ opificiis & artificiiis mechanicis.

Utrumque

Uerumque supplet mercatura aliunde.

Terracultura vera & quasi: superficialis & subterranea: externa & interna.

Vera colit & curat agros, & *Agricultura* dicitur, speciatim *Acervata*.

Tum pecora, inde *Pecuaria* *Viehejucht*.

Quasi fossilia, id est metalla & mineralia.

Tum lapides vestigat & eruit, inde *metallaria* *Bergwerck*.

De Opificiis.

O *Pificia* sunt artes mechanicae sive manuarum, quae potius corporis, quam animi functione perficiuntur, quae materiam ut plurimum *rudem* in varios usus humanos efformant, elaborant & excolunt.

Adeoque in plurimis ipsam naturam imitantur, & saepe numero superant manus opera *Handiswerk*.

Quorum tanta est vis ut in ditanda & amplificanda civitate agriculturae praestare videantur.

Singula verò praesupponunt materiam à naturâ productam, rerum *vegetabilium, animatarum & mineralium*.

Ceterum opificia sunt *propria* quaedam, quae rei propriae & usui certo destinata:

Quaedam *communia*, quae rei in varios usus.

Quorum tamen quaedam *necessaria* omnino:

Quaedam *utilia* Reip.

Quaedam *voluptaria* censentur.

Ad fruges destinata est *Ars molitoria*.

Ad panem coquendum *pistoria*.

Ad carnem faciunt *Lany*.

Ad coquendam carnem *Coci*.

Undè & publicè expedit *coquos publicos* in Republ
haberi.

Item *Hospitia* sive diverforia publica.

Præcipuum condimentum ciborum *Sal* est, quod
natura producit; ars verò perficit, ut usui humano
commodum.

Undè generis opificii, quod sal coquere & usui ido-
neum reddere potest.

Ad aquam ducendam ars de *ductibus aquarum* &
fontium.

Ad potum faciunt artes, quæ potum coquunt & pa-
rant.

Cum enim aqua ubivis non adeò salubris, nec ubiq;
vini copia: humanum ingenium aliud genus potus in-
venit, quod *cerevisia*, ex frugibus, lupulo & aquâ con-
coctum, sive ex hordeo sive ex tritico.

Huc pertinent & alii *factitij potus*.

Sanitati præservanda & curanda inservientes artes
sunt (præter *Medicinam*) *Chirurgia*, *Pharmacopœia* &
Chimica sive Spagirica.

Tum *Aromataria* &c.

Opificia & artificia ad amictum spectanda sunt, quæ
materiâ primùm præparant.

Ex vegetabilibus, lino, gossipio, cannabi, foliis &
corticibus arborum:

Ex animatis, lana ovium, pellibus, coriis, pi-
lis animalium, ex piscium tegumentis: ex avium plu-
mis.

Ex metallis.

Deindè sunt opificia, quæ elaborant & vestimenta
conficiunt ex materiis præparatis.

Quoad corpus totum & partes.

Tuna

Tum quoad utrumque sexum, virilia & muliebria:
nec non communia:

Sartorum, sutorum, pellionum, pileonum &c.

Ad habitationem & ædificia pertinet *Architectura.*

Opificia ad suppellectilem domestice, & varia instrumenta pacis & belli tempore, *fiorilia, armaria, ar-
cuaria &c.*

Artificia deinde sunt quædam ad ornatum spectan-
tia *pietoria, sculptoria, statuaria.*

Artificia ad rem librariam pertinentia: *Typogra-
phia, Chalcograph.*

Ad *Musicam*

Ad *Lusum.*

Item vilissima, ut sunt *carminaria, carbonaria, balne-
atoria, & tonsoria.*

De Mercatura.

Denique ad parandam sufficientiam rerum succe-
dit *mercatura:*

Quæ bona omnis generis ad Remp. pertinentia ali-
undè in Remp. seu civitatem *invehuntur:* contra verò
superflua interdum aliorum *evohuntur.*

Tàm *maris* & fluminibus, quàm *terrâ:* hæc *vehiculis*
perficitur, illa *navigiis.*

Ad vecturam *planities terræ* expedit,

Quæ vel naturâ ita est, vel quantum fieri potest *arte*
facienda.

Adeoquæ *viarum, publicarum ratio* habenda, ut & i-
doneæ sint, & tutæ ad vecturam, & iter hominum.

Ad *navigationem* aquas natura, vel etiam ars submi-
nistrat.

Ad quam etiam *portus capax & tutus constituendus.*

Ut autem sunt innumerae merces: ita quoque varii & innumeri *mercatores* necessarii.

Sunt etiam certi *mercatus*, sive nundinae instituentae, in quibus peregrini cum incolis varia commercia tractent, & certa loca mercibus exoticis deponendis assignanda *Niderlage* &c.

Respubl. ergò quoad conservationem vitæ & corporalem perfectionem adipiscendam, constat *Agricultis, pastoribus, venatoribus, aucupibus, piscatoribus, hortulanis, metallariis, opificibus, & artificibus manuariis, mercatoribus & navis.*

De Nummis.

HActenus de rebus naturalibus, quæ naturâ, & vel naturâ & arte simul constant:

Sequuntur res civiles & legitima, quæ vices naturalium & artificialium sustinent vi legis, & indigentur *Nummi.*

Nummus enim est materies, seu res quædam publico valore cætera quæque inæqualia commercii æqualiter dimetiens.

Efficiens Nummi in Rep. est *Princeps.*

Qui non tam *audere*, quam pretium imponere, omniaque requisita & qualitates nummorum in suâ Republicâ ejusque partibus necessariorum præscribere.

Nec non alienos nummos *assumere* potest & debet. Jus verò cudendi *Magistratibus committi, aliisq; permitti* hodiè solet.

Tàm *prescriptione* & consuetudine immemoriali quàm *privilegio.*

Finis nummi est dimetiri & æstimare cætera omnia

omnia cœquando inæqualia æqualitate quantitatis.

Proinde non immeritò loco bonorum, quorum valorem & æstimationem continet, & definit, habetur.

Abolutus finis & cum aliis communis, est *Salus Reipub.*

Materia nummi est vel ordinaria & genuina: vel extraordinaria & impropria.

Ordinaria materies ea eligi debet, quæ suâ naturâ & proportione rebus ubique cœquandis habilis & stabilis esse potest:

Qualis est materia pretiosa metalli, *auro & argenti* ubique valentis & durabilis.

Deinde quoque materies minus pretiosa adhibetur, *as*, quod minus durabile & incerti pretii.

Nummi ex auro & argento *puro* cudi possent: sed hodiè *are* saltem æquabili portione *misto* formantur.

Mistionis causâ censetur *soliditas*, & durties nummorum: tum quoque, ut *impendium fabricationis* rependatur.

Æquabilis verò mistura est, quæ puritatem metalli utriusque quoad fieri potest, quàm proximè accedit.

Quod fit cum *vicecima quarta pars* tantum in marcâ auri, atque in marcâ *argenti pars duodecima* tantum ex alieno metallo admiscetur.

Forma nummi consistit in *valore publico*.

Valor publicus à *pondere, caractere, & æstimo* dependet publicis & legitimis.

Nummo ergò cuique certum & uniforme *pondus* assignandum est.

Deinde signandus *caractere publico*.

Puta Principis, vel Principis & ejus, qui jussu

aut privilegio nummos cudit.

Signatio plerumque continet nomen, effigiem, insignia, vel quodvis aliud symbolum & signum Principis aut cudentis, aut utriusque.

Deniq; *publicam & perpetuam estimationem*, in primis ex bonitate & pondere justo materiae, nummis indidi oportet.

Geminus ergo & bonus nummus est, qui bonam materiam, pondere, caractere, & pretio legitimo constat.

Hæc de materia & forma nummi perfecta.

Materia *extraordinaria* est, quæ minus habilis est, & in defectum ordinariæ, plerumque urgente necessitate sufficit solet.

Hæc regulariter collatione ordinariæ pro falsa habetur.

Neque locum nisi necessitatis tempore habet:

Quo pacto etiam ejusmodi nummi causa cessante, permutatione legitimorum redimendi sunt.

Hæc de causis nummi: sequitur Qualitas.

Quæ est *figura*, quæ si rotunda, tractabilior & durabilior quavis aliâ censetur.

Deindè quodvis aliud adjunctum. (aperiens:

Putat *numerus* in proportione cum reliquis valore

Annus quo percussus,

Et *Nomen* in publicatione exprimendum.

Porrò *nummi* *partitio* in partes minutiores & minutissimas faciunda est, ut ad quasvis maximi, minoris & minimi pretii merces commutandas seu emendas valeat.

Partes autem istæ, quæ numeris integris constiterint, perfectiores erunt, & usui populi commodiores.

Partitioni convenienter adhiberi videtur *Sexagesarius*.

Iccir-

Itcirò ejus ratio in primis in nummis habenda.

Altera distinctio nummi ex materiâ & caractere desumitur, ut alii *aurei*, alii *argentei*, alii *aerei* percutiantur.

Majores ex auro & argento,
Minutiores ex argento etiam:
At minimi ex ære.

Modi autem cudendi nummos duo esse possunt,
fusio & percussio.

Cujus rei gratiâ *officina* certæ & publicæ quoad fieri potest, quàm paucissimæ constituendæ sunt.

Tum *Magistri* & *ministri* idonei & probi præficiendi, ut omnis fraus & corruptio evitetur.

Denique necessum est *alienos nummos adsciscere.*

Eâ lege, ut bonitati priorum æqualiter aut saltem majori ex parte respondeant.

De Loco sive Regione Reip.

Primaria Reip. fundatio Partes Reip. colligit.

Secundaria collectas loco collocat, & territorio certo definit, tum quoque tectis includit & domiciliis.

Loci verò delectū haberi oportet, ut sit talis, in quo homines, sive cives sufficienter, *commode & tuto*: tum quoque *jucunde* vivere possint.

Quocirca rationem loci opportunitate bonorū naturalium & civilium: quæ necessaria, utilia & voluptuaria, vel ex ipsâ Rep. vel ex vicinâ, metiri oportet.

Undè *Qualitas* loci Reipub. apti, in requisitis subsequentibus quærenda est.

1. Num aër *salubris*?

Qualis fuerit, qui temperatus.

2. *Aqua* *sufficiens* & *salubritas.*

Quæ ex perenni fonte delabitur, vel fluvio per saxa decurrit.

3. An cibi & potus copia?

Tum medicamentorum commoditas

Quæ à terræ cultura dependet.

4. Videndum, num regio ingenia industria opificiis excolendis apta foveat:

Quorum laboribus non tantum sufficientia rerum parabitur & elaborabitur: verum etiam Resp. locupletior & potentior reddetur.

5. Discutiendum, num commercia maritima & terrestria frequentissime tractari possint.

6. Num talis sit locus, in quo facile numerorum copia, qui nervi rerum agendarum adquiri & parari possit.

7. Locus eligendus erit tutus.

Qui vel naturâ tutus, vel arte reddi possit.

8. Requisitum à loci naturâ petendum est amenitas.

9. Hæc omnia cum populi naturâ, moribus & ingenii conferenda.

10. Non sui tantum loci, sed quoque alieni, vicini, sive aliquantillum distiti, eadem ratione, quâ dictum est, respectum haberi oportet.

Et quanquam hæc requisita universa & singula uno in loco vix reperiantur, ea tamen sunt feligenda, quæ potiora cæteris.

De Territorio.

Territorium à terrendo dictum, est ambitus soli marisve, limitibus certis imperii, jurisdictionisq; exercendæ gratiâ definitus:

Aliàs

Aliàs ditio, districtus, provincia, diœcesis &c. dicitur.

Causa est DEUS opt. max. qui omnia mensurâ definivit, & Rerumpub. fines constituit.

Partes territorii sunt *termini limitibus circumscripti*, imperium, jurisdictionemque intra sese complexi.

Limites sunt signa sive notæ, quæ fines jurisdictionis territorio inhaerentis demonstrant.

Et dependent vel à *naturâ* vel *ab arte*.

Territorium est vel universale vel particulare.

Universale quod finibus summi imperii concluditur.

Particulare, quod terminis imperii jurisdictionisq; limitata comprehenditur.

Prout enim regio, sive regnum fuerit amplissimum: ita quoq; publicè expedit, illud in multa territoria paritari.

Contrà quò arctior Respubl. eò parciore territorii distinctio.

De Structurâ edificiorum Urbis, Suburbiorum, de viis, locisq; publicis & privatis.

CIVITAS cohibenda & tuenda urbe, suburbiis, pagis, vicis.

Urbs est nihil aliud, quàm ordinata, commoda, tutaque, nec non ornata aedificiorum compages & locorum dispositio, populi inhabitandi causâ facta.

Partes urbis sunt *aedificia*, nec non *loca* publica & privata.

Publica quæ publicis rebus & negotiis destinantur, nec non publicis personis, quæ illis præficiuntur.

Quæ vel ad administrationem Juris sacri & profani;

Vel ad defensionem ejusdem spectant.

Edificia privata sunt singulorum *domus & aed.*

Deinde spatia Urbis sunt vel *via*, & *loca capacia* in urbe, & extra urbem, negotiationi & conversationi civili deputata.

Via sunt *publicæ & private.*

Publicæ quæ cuivis e populo patent.

Loca autem publica commerciis destinata sunt *Fora Venalia.*

Suburbiorum fermè est eadem ratio.

Nisi quod interdum *peculiaria* sibi vendicent *edificia*, vilissimis & sordidis opiticiis idonea, aut à quibus periculum incendiorum timetur:

Vel *villas*:

Vel *hospitia & diversoria publica*, ubi die noctuq; diverri liceat.

Vel denique *hospitalia*, *nosocomia*, *cœmeteria* &c.

Quod ad ordinem & dispositionem attinet, primò attendi debet *Situs totius Urbis*, ut ad frigus & calorem aëris temperatum disponatur.

Deinde quoque materia urbi idonea eligenda, imprimis *lapides* incendii evitandi gratiâ.

Præterea quoque *figura Urbis* rationem habere oportet.

Denique & *facies & ornatus* ejus non debet negligi.

Item *modus*, id est, *latitudo*, *altitudo* & *longitudo*.

Hæc quoad totam urbem.

Quoad partes, opus est, ut ordine disponantur & segregentur *civilia edificia à sacris*, *militaria ab utrisque*, & *ita publica à privatis.*

Formam

Formam quoque modum & ornatum in singulis ædificiis publicis & privatis differentem constitui expedit.

Privatas itaq; domus secundum ordinem viarum publicarum, ad pares dimensiones extrui oportet, ut formam urbis exornent.

Nequicquam tamen exporrectum habeant, ut ne viam aut lucem impediant.

Earum quoque ornatus & splendor mediocris esse debet: neque antecellere publico.

Porro urbes vel majores sunt:

Vel Minores, quæ *oppida*.

Ex majoribus una solet esse *metropolis*, quæ mater quasi aliarum.

Item *regia* sive principalis.

In Urbibus Opifices & Mercatores locari oportet, qui post agricolas sufficientiæ rerum & nummorum, quibus Respub potens & nervosa redditur, invigilent.

Denique *pagos* quoque & *vicos* in regione Reipub. passim locari & distribui oportet, in quibus agricolæ.

Haud rarò tamen quosdam in Urbibus admisceri publicè expedit.

Adeò ut ne minima terræ portiuncula inculta relinquatur.

Et omnia ita ordinanda, ut mutuâ operâ & ope sibi subveniant, nec uni loco omnia deputanda.

Hac de primâ parte artis Politicæ.

LIBER SECUNDUS
DE
REP. CONSER-
VANDA.

*De Rep. ordinandâ & distin-
guendâ in Status.*

RACTENUS de Republ fundandâ di-
ctum: sequitur pars altera politices de
Rep. conservandâ.
Respubl. five Civitas, collecta ex ho-
minibus & rebus, imperioq; summo co-
adunata, *conservanda est.*

Quæ ut conservetur, primùm *ordinanda* in certas
classes:

Deindè *ordinata* artibus & doctrina *informanda.*

Nec non *informata jure gubernanda* & admini-
stranda.

Atque denique *defendenda* & tuenda.

Ordine itaque omnia.

Nimirùm *personæ*, earumq; *potestates & officia*; tum
& *res Civitatis & familiarum* disponi & distribui de-
bent.

Quarum

Quarum ministerio, functione & ope cives fines destinatos consequi possint.

Quod ut fiat oportet Remp. in certas & segregatas classes sive status partiri.

Statum intelligo certarum personarum, rerumque civilium, officii & functionis cujusdam civilis expediundæ gratiâ ordinatam unionem & cœtum, vulgò Stãnde.

Qui duplex, publicus & privatus.

Publicus status consistit in unionè personarum & rerum publicarum, quæ Reipubl. & populo universo inserviunt.

Qui sacer & profanus,

Et hic civilis sive politicus; vel militaris.

Status sacer est potestatum, personarum & rerum sacrarum quæ disciplinæ & religioni inserviunt, vulgò der Lehrstand.

Qui Scholasticus & Ecclesiasticus, sive Scholarum & Ecclesiæ.

Scholasticus occupatur in disciplinâ & informatione civium.

Ecclesiasticus in doctrinâ sacrâ cultus in primis divini causâ.

Hinc ergò caput de Scholis & Ecclesiâ.

Status politicus est potestatum, personarum, rerumque civilium sive publicarum (ita in specie) confociatio, quæ administrationi justitiæ inserviunt, tempore pacis der Regierstand.

Undè caput de *Magistratibus, Judicibus, Consiliariis, Legatis &c. togatis.*

Status militaris est, qui militiæ & defensionis Reip. destinatus der Wehrstand.

Denique est *status privatus* singulorum civium & Patrum familiarum, qui sufficientiam rerum ad vitam civilem necessariarum & utilium procurant de *Nehestand*.

Utraque personas in publicas & privatas distinguit, ita & bona publica & privata segregare oportet:

Utraque in *immobilia & mobilia*.

De fundis & agris publicis.

NAm ex bonis in Rep. extantibus Quædam *Patri-
monio & usui populi:*

Cætera omnia *singulorum* destinantur.

Quippè quod *Reip.* sine quibusdam rebus communibus & publicis subsistere non possit.

Hæc ergò bona publica partim consistunt in fundis publicis:

Partim in pecuniâ publicâ.

Fundi sunt agri publici, pascua, nemora, sylva, flumina, fontes, metallifodina, & id genus alia, quæ *Reip.* assignanda.

Quæ bona immobilia necessariò constituenda sunt, quibus & constanter & diuturnè res populi firmatur.

De Aerario.

PRæter hæc bona, *Nummorum* quoque sufficientia desideratur, quæ bona mobilia dixeris,

Quorum ratio à confectione *ærarum* dependet.

Conficitur *ærarium* compèdiis publicis & privatis. Utrisque ordinariis & extraordinariis.

Putà *Reditibus* ex patrimonio & bonis publicis.

Ex *Agris, Venatione, Metallifodinis, Salinis, Solo publico, Usuris publicis & Monte pietatis, Opificiis publicis & mercaturâ, Monopoliis* &c.

Privata compendia sunt partim imperata à privatis conferenda: partim spontanea.

Imperata sunt *vectigalia*, in quibus *causa*, *personae*, *res*, *modus*, *census*, *immunitas*.

Tum Species; *Portaria*, *portoria*, *ripatica*, *multa*, *compendia ex jure migra*t. *Civitas* &c.

Deindè *vectigal. fundorum privatorum*, *adusu*, *mole*, *lendorum* &c. *Opificior*: *artificior*: *collegior*: *Mercium*, *fumentor.* *Hereditat.* *Lagator.* *Dotium* &c. *detractioes*:

Extraordinaria sunt *Capitatio*, *Hospitatio*, *fugatio*, *Collectatio*, *Nummarij estimij auctio* &c.

Sunt & *Vectigalia Quasi Utpote*

Mutua pecunia sumata à civibus & peregrinis, *undè Mensa argentaria*.

Ademptio rerū privat. postea pretio redimend. &c.

Denique sunt *illicita*, *injusta* & *superflua vectigalia*, quæ ad *morbos ærarii* referenda.

Voluntariæ verò *collationes* sunt

Testamentar. hereditates, *Legata*, *Donationes in Remp.*

Quarum *causa* oportet attendenda.

Ex hisce universis & singulis conficitur *æratium*,

Quod triplex: *Sacrum*, & hoc *Scholasticum* & *Ecole-*
fasticum, quod & *Elemosynis*, *decimis* & *primitiis* præceteris gaudet.

Civile & *Militare*.

Unumquodq; verò *commune* est: ordinariis *expon-*
sis destinatum.

Et *Sacratiis* quo *publici thesauri* reconduntur, *ex-*
traordinariis impendiis reservandi.

De *Patrimonio singulorum*.

HÆc de bonis publicis.

Cetera quæque bona *singulorum*, *patrimonio*
& *usui* relinquenda sunt.

Quorum possessio & dominium jure gent. & civili ad-
quiritur, de quibus infra.

De Collegiis, Corporibus & Universitate.

Alterum ut singuli status eò rectius & facilius sua
munera expedire possint, opus est, ut in alias par-
tes subdividantur, quæ Collegia dicuntur.

Est enim collegium certarum personarum (saltem tri-
um) eisdem potestatis & muneris, rerumq; ad id perti-
nentium unio, auctoritate Principis facta aut concessa.

Undè in statu sacro Collegia Sacerdotum, Doctorum,
Professorum, artium & scientiarum.

In statu politico Magistratum, Judicum, Consilia-
riorum.

In Polemico militem & exercituum.

In statu privato Agricolarum, Mercatorum, Opi-
ficum.

Undè collegia publica & privata.

Unita Collegia inter se corpus efficiunt, puta pisto-
rum, sutorum, sartorum &c.

Corpora unita efficiunt universitatem.

Quamvis interdum hæc nomina promiscuè usur-
pentur.

Solent plerumque singula uti suâ politiâ, id est, jure,
legibus, privilegiis, pactis, suâque administrandi forma.

Quatuor itaque classes & ordines in Republ. in-
tuiti, in quibus personæ & res: easque vicissim Collegiis
disponi, oportet.

Quorum munere & mutuo auxilio Cives suam
perfectionem & beatitudinem civilem adipisci pos-
sunt.

Undè summatim colligitur Remp. constare Prince-

pe, Sacerdotibus & Doctoribus, Magistratibus, Militibus, Agricolis, Opificibus, Mercatoribus:

Tum Fundis & Nummis publicis & privatis.

De Disciplinâ & Artibus.

HÆc de ordine.
Ordinata ita Civitatis Cives, ut fines destinatos consequantur, opus est summoperè, ut primitus artibus animi & corporis informentur; doctrinâq; veri doceantur & ducantur.

Quod sit disciplinâ & doctrinâ.

Disciplinâ informantur cives, quoad animi & corporis artes discendas.

Anni artes continentur *Theologiâ* & *Philosophiâ*.

Theolog. sapientiam divinam divinitus patefactam suppeditat.

Philosophia verò suggerit cognitionem omnium scibilium, quantam in ens in hac naturæ imbecillitate consequi potest.

Undè etiam corporis artes includit.

Utriusque scopus est, ut homines notitiâ rerum divinarum & humanarum imbuti, felicitatem & beatitudinem adipisci possint.

Ad eò ut impossibile sit, cives absque informatione earum rerum fines propositos consequi.

Porro cum *Philosophiæ* artes triplices sint, *Theoretica*, *practica*, & *poetica*:

Artibus quoque hisce universis cives informari & erudiri publicè interest;

Quamquam non singulos singulis.

In quâ re congrua proportio observari debet, ut sin-

guli cives suis artibus informati, cæteris concivib. multiter opem & operam conferant.

Theoreticæ sunt *Metaphysica*, & *Physiologia*.

Cujus species sunt:

1. *Physica* de Spiritibus. Undè *Angelographia*.
De Corporibus *Stæchiologia*, *Uranographia*, *Meteorologia*, *Metallographia*, *Dendrographia*, *Zoographia*, *Anthropologia*, cujus partes *Somatologia* & *Psychologia*.
Ex quibus *Medicina*.
2. *Mantica* artes divinandi.
3. *Mathematica*, ad quam *Arithmetica* & *Megethica*.

Ad quam *Cosmographia* & *Astronomia*.

Quo pertinet etiam *Pyrotechnia*, *Meteoroscopia*, *Dioptrica*, *Gnomonica*, *Optica*, *Catoptica*, *Sciographica*, *Hydrographica*, *Nautica*, *Hydraulica*, & *Natoria*. *Geodæsia*, & *Geographia*, *Chorographia*, *Topographia*.

Item *Musica* vocalis & organica, inflativa & intensiva.

Practicæ deinde artes sunt *Ethica* & *Politica*, quibus includitur *Oeconomica* & *Polemica*.

Ad quam refertur *pugilatoria*, *salvatoria*, ars equos ascendendi & equitandi, ars fortificandi loca, &c.

Huc pertinent deinde *Jurisprudencia*, *Historia*.

Denique *Grammatica*, *Rhetorica*, *Pœtica*, *Logica*.

Pœtica artes sunt necessariæ & utiles, quæ opus (præter cognitionem & actionem) etiam post se relinquant.

Et referuntur ad corpus partim, partim ad animam & corpus simul, de quibus supra.

Quibus artibus opus est in perfectâ Rep.

Præter hæc necessarias sunt etiam quædam ludicræ:

Gestiva

Gesticulatoria, Funambulatoria: illicitas verò artes *Magia* nomine detestandas & à Rep. eliminandas, complectimur.

De Scholis.

H Ec de Artibus: sequuntur Scholæ.
Porò institutio, quæ fundat perfectionem, privata sit & publica necesse est.

Privatam exequentur *Parentes*, vel ipsi vel alii: quibus privatim Educatio committitur.

Publicam *Princeps* & *Magistratus* per Scholas publicè apertas.

Hinc caput de Scholis.

Scholæ sunt, cœtus docentium & discipulorum virtutes & scientias, aliasque bonas artes Reip. necessarias & utiles, tam belli quàm pacis tempore

Quarum finis est eruditio hominum sive civium:

Tum salus Reip quæ ex inde resultat.

Siquidem virtutes & artes discendæ sunt, nō tam ut discenti profint, quàm aliis, qui ope virtutū & artium indigentes, defectū suum communicatione aliorū bonorum suppleant, tam in statu privato, quàm publico.

Forma in recto docendi & discendi modo consistit, de quâ in Politiâ Scholasticâ agetur.

Partes ergò Scholarum sunt personæ *docentes* & *discipuli* virtutes *pietatis* & *probitatis*: *scientias* aliasq; *artes*, tam *corporis*, quàm *animi*, quibus quis informandus est, ut utilitati publicæ & sibi satisfaciat.

Undè Scholæ in *liberales* & *illiberales* quodam modo distingui videntur.

Liberales tractant potissimum artes animi.

Illiberales artes corporis, quæ *Mechanica*.

Hinc caput generale de *Preceptoribus, eorum electione & qualitatibus, tum officio & potestate.*

Deindè caput de *discipulis, de eorum ingeniiis &c.*

Denique de *libris, quibus artes continentur.*

Quorum causa publicas *bibliothecas* haberi publice expedit.

Cum verò artes omnibus, omniq̃ue in loco æqualiter proponi nequeant, ideò per Scholàs diversas disponendà & distribuendà sunt.

Indè gradus Scholarum in Rep.

Ut Scholæ instituantur vel *vulgares & vernaculæ*: vel quæ uberiorem attium institutionem continent.

Vulgares seu vernaculæ, in quibus pueri, puellæ quæ primordia pietatis & virtutum, aliasque artes utiles, puta numerandi, metiendi, scribendi &c. discant.

Quæ ubique locorum, non tantum in urbe, verum etiam in *vicis & pagis* rusticorum institui debent.

In cæteris Scholis ingenia perfectius excolenda sunt.

Quæ ita *communes* cuiusvis promiscuè pateant, nullo habito respectu ingenii, generis & ordinis.

Vel singulares.

Communes institui oportet triviales & Academicas, seu inferiores & sublimiores.

In inferioribus seu oppidanis *propædia* exercenda est, id est, artes humaniores, cum principiis doctrinæ sacræ.

In *Academiis* sublimiores scientiæ tractandæ & absolvendæ, seu *pædia*, quæ in perfectiori Theologia & Philosophiæ cognitione & exercitatione occupatur.

Scholæ singulares, certis ingeniiis deputandæ sunt, vel ex p'ebitate & nobilitate simul, vel ex nobilitate tantum.

Uti

Uti enim ordo plebejorum & nobilium atque officium differunt: ita quoque institutionis ratio differens institui debet, ut plebeji ad artes promiscuas: nobiles ad artes belli inprimis educantur.

Itaque *gymnasia* quadam nobilium instituentorum ordinanda essent, in quibus tam animum, quam corpus studio virtutis heroicae & scientiis, artibus aliisque exercitiis nobilitate dignis excolant.

Qua ratione & artes pacis & belli quam optime addiscentur, & cives eò facilius ad suam perfectionem pervenient.

Hac de Scholis artium ingenuarum.

Illiberalium artium Schola sunt penes mechanicos artifices.

Prospiciat itaque Princeps & Magistratus, ut institutio in artibus mechanicis etiam bene expediatur,

Siquidem etiam publicè interest, *artifices & opifices probe informatos* & exercitatos in Rep. habere.

Adeò ut nemo ad exercitium opificii alicujus admittatur, nisi à collegio artis specimine edito vulgò *Meisterstück* probatus & susceptus fuerit.

De Doctrinâ sacrâ, Religione & Ecclesiâ.

HÆc de informatione civium: Porro cives non tantum in cognitione veri & recti erudiendi & informandi sunt.

Verum & inprimis per totum vitæ tempus docendi *doctrina sacra*, quâ ad rectitudinē vitæ in pietate & probitate verâ ducantur, tandemque ad summum bonum & beatitudinem in hac & alterâ vitâ perveniant.

Qua consistit in verâ *Religione*, id est, in contem-

platione & actione divinâ, sive veri DEI sensu & cultu.

Hæc enim doctrina divinitus inspirata, & patefacta à DEO docet; Quid DEO, quid proximo tribuendum; & quomodo homini in Rep. rectè vivendum, ut summam suam felicitatem consequatur.

Publicè ergò *verbum DEI predicandum* est in cœtu publico.

Qui *Ecclesia* dicitur, quæ nihil aliud, quam publica congregatio doctrinam cœlestem prædicantium & audientium, salutis æternæ adipiscendæ gratiâ instituta.

Siquidem alia bona naturalia & civilia, homo artib. & studiis humanis, at bona supernaturalia non nisi *operatione Spiritus sancti*, qui efficax est per prædicationem verbi divini in cordibus auscultantium, consequi potest.

Quàm necessaria itaque est homini salus æterna; tam necessaria quoque prædicatio verbi divini esse intelligitur.

Proinde doctrina ejus summo studio Politici, & veri Principis Christiani in Rep. colèda & propaganda est.

Continetur autem duabus partibus: de *fide* nimirum & *operibus* fidei.

Prior docet, quid credendum; posterior quid agendum.

Fidei regula consistit in *Symbolo Apostolorum*.

Quod continet duo membra. Unum de DEO, alterum de *Ecclesia*.

In DEO natura & actiones sive opera ejus consideranda.

Circa naturam docendum est; quòd sit DEUS, & qualis sit.

Nimirum

Nimirum *unus essentiâ, simplicissimus, perfectissimus & optimus.*

Trinus in Personis, PATER, FILIUS & SPIRITUS SANCTUS.

Opera deinde DEI docenda sunt: 1. *Creationis.*
2. *Redemptionis,* & 3. *Sanctificationis.*

Quod creavit mundum, Angelos & hominem:

Et q̄ *providentiâ suâ omnia gubernet & conservet.*

Deinde *peccatum & miseriam hominis.*

Adcoq̄, quatuor status hominis, *integritatis, lapsus, gratia & gloria* doceri oportet.

Unde de *Redemptione* per Christum doctrina, de *personâ & officio Christi,* de *foedere DEI gratuito,* de *predestinatione, fide, spe, & charitate,* de *justificatione & sanctificatione hominis,* de *pœnitentiâ & vitâ Christianâ,* de *novissimo statu hominis,* ubi de *morte, resurrectione, gloriâ cœli,* & *pœnâ inferni.*

Præterea de *Ecclesiâ, Ministris Ecclesiæ, & eorum vocatione, potestate & disciplinâ Ecclesiasticâ, objurgatione* nempe & *excommunicatione* agendum erit.

Item doctrina *Sacramentorum veteris & novi Testamenti,* de *circumcisione & Agno Paschali, Baptismo & Cœnâ Domini* diligenter inculcanda.

Et hæc quidem quoad fidem in primâ parte.

In alterâ parte doctrina de *bonis operibus,* quæ fiunt ex fide secundum legem DEI, & ad ipsius gloriam tendunt, explicanda est. Nam Lex DEI est sententiâ à DEO data de ratione ipsum colendi, & vitam rectè instituendi, præcipiens facienda, & vetans omittenda.

Quæ triplex:

Moralis, & continet pietatis erga DEUM & probitatis in semetipsum & erga proximum officia.

Summa ejus in Decalogo comprehenditur in duas tabulas distincta, quarum prima de dilectione DEI.

Ad quam preces, invocatio & gratiarum actio pertinet.

Altera de dilectione sui & proximi.

Lex deinde Ceremonialis & Judicialis conferenda est.

Tandem de libertate Christianâ differendum.

Quo ambitu tota doctrina de Fide & Operibus bonis in Ecclesia concludenda & tradenda est ministro Sacordotum & Doctorum Ecclesie.

Non igitur est hic politici ea docere: sed ut rectè & ritè doceantur, beatitudinis & summi boni adipiscendi gratiâ prudenter prospicere & diligenter curare.

Quemadmodum autem id fieri debeat, in Politicâ sacrâ videbimus.

De Jure constituendo in Repub.

HÆc de informatione & doctrinâ civium: sequitur ut de Jure videamus.

Cum enim Cives vix disciplinâ & prædicatione verbi divini boni efficiantur: nisi etiam jussu constringantur, ut rectè & civiliter vivant, partim ob malitiam naturæ partim etiam ob ignorantiam recti.

Ideò in Rep. constituendum est Jus politicum, quod rectitudinem vitæ civilis præscribat & præcipiat.

Ad cujus præscriptum omnes, qui in illâ sunt, vitam instituire tenentur, ut fines præstitutos consequantur.

Imperando publicè quæ in Rep. facienda.

Vetando quæ omittenda.

Et interdum quædam permittendo:

Quod

Quod si non facienda facta, vel quæ facienda, non facta fuerint; *puniendo,*

Vel si bene facta fuerint, *premiando.*

Itaque Jus nihil aliud est, quàm *Præceptum æqui:* quod Græcis *ἐπιεικὲς.*

Exindè Respubl. existit & dicitur *Iusta & Legitima:* quæ Juris administratione continetur: Contrà illegitima, quæ *Tyrannis,* de quâ suo loco.

Quid Æquitas, & quod in Proportionem Harmonicâ consistat.

• **Æ**quitas est duorum, pluriumvè inter se convenientia & consensus.

Undè æquum erit, quod inter cives duos aut plures convenit.

Nec enim honestum & turpe hîc per se consideramus,

Sed quatenus honestum est duobus aut pluribus in civili societate.

Hoc definire est Politici: illud Ethici.

Cum autem Justitia cuique suum tribuat, necesse est, eam quoque determinare, quod æquum sit inter cives.

Quod secundum *proportionem Harmonicam* dimititur & moderatur.

Quæ ex *Arithmeticâ & Geometriâ* conflatur; Rationibus parium & similibum inter se modicè confusis.

Quæcunque ergò præcepta sive jura ex æquo definienda fuerint quoad personas & res, secundum *proportionem Harmonicam* conformanda sunt.

Ut cuique suum æquè tribuatur & conservetur.

Contrà si disponantur *secundum Arithmetica*, omnia erunt *paria*.

Sin *juxta Geometricam* tantùm, nulla *paria*; sed omnia *similia*.

Utrumque cum *Injustitiâ* conjunctum est.

Idcirco *paritate* & *similitudine* quâdam *mediocriter temperata*, *Jura personarum* & *rerum ordinanda* sunt.

Quamquam *Geometrica plus in pœnis & præmiis, muneribus & dignitatibus polleat*:

Arithmetica vero in conventionibus & contractibus prævaleat.

Æquum ergò est, id quod *pari similiq; ratione moderatè confusum pluribus, aut duobus saltem in civitate convenit*.

Iniquum contrà, quod *pari tantùm vel simili ratione consentit*.

Hoc destruitur *Respubl. illo conservatur*.

Quid Jus politicum.

Cum ergò nulla *Respubl. sine Jure* subsistere possit, quaritur tandem, quale illud sit, quo *Respub. quæque conservanda est*.

Habemus enim *Jus NATURÆ*, habemus *Jus GENTIUM*, habemus *Jus CIVITATUM* & *Respubl. multiplex*.

Nullum hîc per se satis congruum est.

Sed desideramus *Jus politicum*.

Quod est *Jus cuique Reipub. congruum & accommodum*.

Si enim una eademq; *populorum natura*, & *more*: Si una eademq; *omnium regionum & locorum ratio*,

ratio, si temporum, causarum convenientia, aliarumq; circumstantiarum consensus:

Fortè unum & idem Jus universis & singulis populis conveniret: & res politica esset in facili.

Verùm enimverò cùm *Genius ingeniumq;* populorum orbis varium: varia cœli climata; Diverfus locorum habitus, & reliquarum circumstantiarum maximu diffidium; aded ut toto cœlo interdū hominum temperamenta & motes differant: & tempora belli & pacis, nec non montium & vallium, maris & terræ loca admodum variant;

Ideò pro ratione cujusq; Reip. differente, differens Jus est constituendum.

Quod proindè Politicum indigitamus τῆ πόλει sive Reip. cuiq; singulariter & appositè accommodatum.

Aded ut quod hic æquum statuatur, sepè alibi pro iniquo habeatur.

Quod omne *Sapientia & prudentia* Civilis dijudicat & determinat.

Sapientia, quæ rerum divinarum & humanarum cognitionem prudentiæ suppeditat.

Prudentia; quæ pro varietate populorum, personarum, rerū, locorum, temporum causarum &c. Jura divina & humana constituit, & singulis Rebuspub. congruenter adaptat.

*De principiis Juris Politici, & de Jure
Natura.*

PORRò hoc Jus politicum colligendum est ex tribus principiis; *Naturâ, Ratione & Prudentiâ.*

Hæc enim tria unumquodque Jus politicum simul unita constituunt.

Propterea quòd natura & ratio naturalis in juris constitutione imperfecta aut admodum vagari videatur,

Cum tamen jura perfecta, certa & finita esse debeant.

Jus ergò Politicum primum deducendum est ex Præceptis *Juris Communis*.

Quod *natura & ratio naturalis* inter homines ubiq; æqualiter & communiter constituit.

Quod proindè jus commune dicitur, quo communiter omnes homines utuntur.

Est enim ubique eadem natura, eademque ratio naturalis.

Ideo idem quoque & commune jus à naturâ & ratione profectum & cultum.

Jus natura est (à naturâ ad naturam tendens) quod natura omnia animalia docuit.

Natura est potestas DEI: ideo DEUS per naturam jus naturale omnia animalia, quæ in cælo, quæ in terrâ, quæ in mari nascuntur, docet.

Docet autem *ut generent, seq; & generata* conservet. Hinc ergò descendit *maris & femina conjunctio, procreatio & educatio sobolis*.

De Jure Gentium.

JUS commune alterum est, quod *naturalis ratio* inter homines constituit.

Et ideo *Jus Gentium* dicitur.

Estque primævum & secundarium.

Primævum, quod cum genere humano proditum est.

Secundarium, quod usu & humanis necessitatibus exigentibus introductum.

Consti-

Constituit verò ratio naturalis inter homines duo Jura, *Amorem erga DEUM & hominem.*

Undè Juris Gentium est *Religio erga DEUM*: ut *parentibus & patriæ* pareamus:

Et cum Natura cognitionem inter homines fecerit, nefas est, hominem homini insidiari, Contrà fas, ut vim atque injuriam propulsemus.

Undè ex hoc jure *bella orta sunt, servitutes & manumissiones subsecuta, discreta gentes, regna condita, dominia distincta, agris termini positi, edificia collocata, commercium, emtiones, venditiones, conductiones, obligationes instituta.*

Exceptis quibusdam, quæ Jure Civili postmodum etiam adinventæ sunt.

De Jure Civili sive proprio.

CÆterum cum Ius naturæ & gentium politiis Rerump. non satis, neque semper omni ex parte idoneum sit:

Ideò præter Jus commune, prudentia Civilis tertium Jus addit,

Quod cujusque Reip. *proprium est*, & proindè *civile* appellatur.

Quasi quo præter jus naturæ & Gentium quælibet Civitas utatur.

Quod fit, *dum Juri communi vel aliquid addit, vel detrahit.*

Nec enim totum à Jure Naturali & Gentium recedit, nec per omnia eis servit.

Addit autem Juri communi, cum id supplet, eo quod deest, idemque declarat, & certis solennitatibus informat.

Detrahit cum ejus vagum cursum coarctat, & certo limite definit.

Cujus fundamentum & ratio plerumque solet esse necessariò vel probabiliter vera, vel saltem ficta ad similitudinem veri.

Porro jus civile constituitur ita æquum, vel simpliciter vel comparatè.

Simpliciter cum absq; collatione alius Juris cõditur.

Comparatè quando cum alio confertur, vel tempore libero, vel necessitatis.

Libero tempore delectus præstatiæ Juris habendus est.

Ut Jus humanum cedat divino:

Civile naturali & Gentium:

Privatum publico:

Singulare communi:

Utile honesto.

Nisi quod ea quæ simpliciter honesta non sunt, sæpè evidenti utilitati postponantur. (cessant.

Tempore vero non libero hæ regulæ aliquantillum,

Cum necessitas legem non habeat.

Exceptis iis, quæ simpliciter pia & honesta sunt, quorum violatio semper impia & turpis est.

Exindè constat, quod omnes populi, partim Jure communi, partim proprio utantur,

Quod utrumque unitum nos Politicum dicimus.

Quippè quod collectum sit ex præceptis naturalibus, gent: & civilibus, & suæ Reip. accommodatum.

De sanctione Juris & Lege.

HAtenus de Jure politico, quid sit, & quib. principiis constet.

Nunc videndù est, quomodo & quâ autoritate constitutum in Rep. Jus

Jus politicum constituitur in Rep. vel *Sanctione*, vel
Consuetudine. (matum aut populi.

Sanciendum enim est *Jus autoritate Principis*. Opti-
Aut ejus, cui interdum potestatem sancienti com-
 mittunt.

Hoc Jus ita sancitum, quia plerumque in scripturam
 redigi solet, *Jus scriptum*,

Et speciatim *Lex* dicitur. (res:

Omnis verò *Lex generaliter* in omnes personas &
 Et de iis casibus ferri debet, qui *in casibus*, id est, ut
 plurimum accidunt, non qui ex inopinato, quos le-
 gumlatores consultò præterire solent. (complectatur.

Adeò ut *omnes personas* obliget, & plerosque articulos
Lex Generalis in Monarchiâ Constitutio:

In Aristocratiâ *Senatus Consultum:*

In Democratiâ *Plebiscitum* dici solet.

Hanc potestatem condendi legem solet Princeps
 concedere & committere *Magistratib. civitatib. & mu-*
 Undè *Jus Honorarium*. (nicipiis.

Jus Statuarium & Municipale nomen habet.

Omne tamen vel expresso vel tacito saltem consen-
 su Principis constitui intelligitur.

Adeò ut contradicente Principe tale Jus nullum sit.
 Legumlationis pars altera consistit in *interpretatio-*
ne Juris & Mutatione, de quâ suo loco.

De Privilegio.

ITa generaliter Lex ferenda est:

Nisi quod interdum etiam Princeps *Jus singulare*
 indulgeat contra tenorem rationis.

Cujus causa debet esse *evidens militas*.

In primis publica.

Conceditur autem *persona vel res*.

Personæ *ob meritum*: vel cum ob facinus singulare *exemplum pœnæ* statuitur. Deindè *Rei* quæ etiam favorem meretur.

Sed hoc Jus ad consequentias non est producendum.

De Scripturâ, partibus & publicatione Legis.

HÆc de Legis sanctione:

Sancita solet *scripto* contineri & *publicari*.

Scriptura tenor comprehendit *præceptum*,

Interdum *rationes* præcepti.

Plerumque cum comminatione *pœnæ*.

Quas partes Legis principales dixeris.

Accessoriæ sunt præloquium & clausula, quæ *annum, diem* &c. continent.

Deindè *Lex publicanda* est, ut omnibus innotescat.

Et post *certum temporis* lapsum obligationem patriat.

De Consuetudine.

HÆc de Jure sancito:

Jus sine sanctione est Jus, quod diuturnis moribus tacito populi consensu comprobatis introducitur.

Et dicitur *Consuetudo*.

Adquò ut de quibus causis scriptis legibus non utimur, id custodiri oporteat, quod moribus & consuetudine inductum est.

Quod Jus, *quamvis* postea in *scripturam* redigatur, naturam tamen legis non induit.

*Juris divisio in publicum & pri-
vatum.*

HÆc de Jure in genere:
Porro Jus in Repub. condendum est *publicum*
& *privatum*:

Utrumque de *Personis & Rebus*.

Publicum publicè utile est.

Privatum quod privatim.

In consequenti publicum tendit ad privatum &
contrà.

Cujus utriusque Harmonia Resp. quàm optimè se
habet & conservatur.

Publicum ergo jus est, quod ad statum Reipublicæ
spectat,

Nimirum quod ad *summum imperium: eumq̄*, qui
imperio præest adeoq̄ ad statum præsentem.

Tum quod ad *classes & politias publicas* pertinet.

*De Jure summi Imperii, Status, Reipubl. &
Principis: Tum Jure rerum pu-
blicarum & princi-
palium.*

Jus publicum summi Imperii complectitur sanctio-
nes de *functionibus Majestatis: Leges, status funda-
mentales & pactiones imperij.*

ſura Principis, Populi, Optimum.

Arcana Sophismata & Simulacra Imperij

Sanctiones de *reſervatis, regalibus & privilegiis prin-
cipalibus.*

Leges agrorum publicorum

Ararii publici & fisci.

Jura vectigalium & collationum &c.

De Jure publico sacro,

Jus publicum sacrum est, quod in personis sacris, earumque officio & potestate:

Tum rebus sacris consistit,

Personæ sunt Sacerdotes,

Res mysteria sacra.

Tum bona, quæ religioni inserviunt, sacra,

Vel quasi, quæ Ecclesiastica aliàs.

Constitinendum itaq; Jus de personis Sacerdotum, & de mysteriis sacris & articulis religionis: tum de rebus & bonis sacris:

Quod pro varietate Rerump. varium fuit.

Hodiè ferè uniforme ex sacris fontibus desumptum, & ex Canonibus partim declaratum.

De Jure publico Civili.

Jus publicum Civile est, quod de Personis Civilibus pacis administrationi inservientibus, earumque muneribus,

Putat *Magistratibus, Judicibus, Consiliariis, Legatis:* tum de imperio & potestate earum, puta quod de ordinaria Imperio, Jurisdictione, Consilio, Legatione agit.

De Jure publico Militari.

Quod in Ducibus belli, nec non rebus ad militiam pertinentibus publicis consistit.

Cum quo bona & beneficia feudalia conferenda, de quorum Jure singulatim.

Aliaque ducum & militum privilegia.

Item res sanctæ, uti porta, muri &c.

De Jure privato Personarum.

HÆc de Jure publico:

Privatum Jus est, quod ad singulorum equitatem & utilitatem spectat.

Singulos intelligo in privato statu.

Quorum jus vel ratione *Civitatis*, quatenus sunt *cives*:

Vel ratione *familia*, quatenus sunt *Familiares* &c. investigandum.

Modus *adquirendi, conservandi & amittendi.*

Quicquid enim *Cives* agunt, vel agunt ut *Jus* *adquirant*, vel ut *acquisitum* conservent: quod post quoque interdum amittunt certo modo.

Primum ergo *Civium* singulorum *jus* in universum: post in specie considerandum est.

Universum spectat vel *viventes* vel *defunctos*,

Viventium & in civili unione conversantium *Jus*, quoad personas dependet à *Statu* & *Obligatione*.

De statu hominum in Repub.

S*Tatus* est triplex ex *Jure Naturali, Gentium & Civili.*
Statu naturali, *Civis* est homo, habens caput naturale,

Quod in unione corporis & animæ consistit.

Qui *natus* est, vel *exfectus*, vel adhuc *in utero* qui *Venter* dicitur.

Homo in lucem editus, vel est *Mas*, vel *Fœmina*.

Interdum *hermaphroditus*

Mas est vel *perfectus*, vel *Castratus*, vel *Spado* naturâ vel factô.

Quod homo ratione sexus est,

Ratione adjuncti naturalis in homine *Ætas & Valetudo* consider.

Ætas est *impuberum* vel *puberum*.

Quæ *pubertas* plena, vel non prorsus plena.

Adolescentia, Juventus, Senectus.

Invalendo Animi est *Dementia, Furor, Prodigalitas.*

Corporis Morbus fonticus & non fonticus.

Internus & externus, Muti, surdi, cæci adfectus

Statu ex Jure Gentium homo est *liber* vel *servus*.

Undè *Libertas & Servitus.*

Status ex Jure Civili tertius est, quo Homo est *civis*.

Cui opponitur *peregrinus*.

Civis est *Nobilis* vel *Plebejus*.

Vel *aliâ cum dignitate* constitutus.

Quos *jure, signis, privilegiis, & vestitu* distingui publicè expedit.

De Obligatione.

ITa se habet *Jus status Civium.*

Alterum *Jus* consistit in *obligatione.*

Quæ ex *conventione*, vel ex *maleficio* oritur.

Obligationis ergò *Modi* acquirendæ sunt *Conventio & Maleficio.*

Conventio vel est *Pactum & Pollicitatio:*

Vel *Contractus*, qui *Verus* vel *Quasi.*

Conventioni & contractui distractus opponitur.

Maleficio verè vel *Quasi.*

De Jure rerum singularum.

ET hæc de personarum *Jure*
Jus rerum privatarum deducitur

Ex distinctione in *corporales & incorporales*: quæ *ser-*
vitutes.

Tum *Possessione & Dominio.*

Ubi modi acquirendi *Juris Gentium*, *Occupatio*,
Traditio &c.

Et *Juris Civilis Usucapio, Donatio, Legatum.*

Succesio ex Testamento & ab intestato.

Tandem agendum est de *Jure Cadaverum, funerum,*
sepultura, monumentorum, privato.

Conservatio *Juris personarum & rerum* dependet
ab *Actionibus, Quibus opponuntur Exceptiones.*

Amissio à Solutionibus, &c.

De Jure Civium speciali.

HÆc de *Jure Civium singulorum* in universum:
Deindè in specie eorum *Jus* considerandum
est, quatenus certo *jure* gaudent, ut *Agricola, Opifices,*
Mercatores;

Undè *jura & privilegia Collegiorum* eorundem.

Hæc de *Jure Civium privatorum.*

De Jure familias.

PRivati denique sunt *familiares* in familiis *perfe-*
ctis & imperfectis.

Quæ *nominibus aliisque signis*, tum *mares & fœmi-*
næ vestitu, officio q̄ singularibus *discriminanda.*

Undè de *Jure Maritalis potestatis & obsequii ux-*
oris.

De *Jure Sponsal: & connubiorum.*

De *Jure Dotium, & donat: propter nuptias.*

Item de *dissolutione Sponsal. & Matrimonii*

Deindè de Jure patriæ potestatis, & filialis obsequii.

De Adoptione, Legitimatione, Unione prolium.

De peculio filiorumfam. profectitio, adventitio, castrensi.

Item de Modis, quibus Jus patriæ potestatis solvitur.

Præterea de Jure Consanguinitatis & Affinitatis.

Denique de Jure potestatis Dominica & obsequii servilis.

De Servis natis & factis Captivitate, venditione sui ipsius &c.

De peculio servorum.

De Manumissione.

Jure patronatus & libertor.

De Adscriptis, Hominibus propriis, & iis qui Manus mortua.

De Tutelâ & Curatelâ.

SEquitur Jus Tutelæ & Curatelæ.

Undè de pupillorum tutelâ.

De minorum, de majorum, virginum, uxorum, viduarum, senum, morbo fontico laborantium, mente captorum, Furiosorum: hominum simplicium & prodigorum cura.

Deque eorum, bonorum administratione.

Item quibus modis tutela & curatela finiatur.

De Emendatione Propinquorum.

ITEM de Emendatione Propinquorum, Seniorum Preceptorum &c.

Hoc ambitu Jura personarum & rerum, publicarum & privatarum concluduntur.

De quibus universis & singulis differendum esset, quomodo in Rep. constituenda, si unam Remp. subiectam haberet Politicus.

Sed quia pro *varietate populorum & circumstantiarum Resp. admodum variant*: idè hoc totum negotium committendum est prudentiæ civili.

Nisi quod de singulis quædam generaliora attingi: Despecialibus verò per discursum collatione Jurium & Rerump. institutis agi possit.

Jus tamen *divinum & Hebræorum*, Jus *Græcor.* Jus *Roman. sive civile*, Jus *Canonicum*, Jus *Saxonicum &c.* majorè & potiorè partem Juri suppeditabunt politico.

De incitamentis Obsequii.

HÆc de Legibus:

Quarum vis nulla est, nisi Cives ad earum obsequium quibusdam *incitamentis* constringantur, flectantur & instigentur.

Quæ sunt *Censura & Pœna, Premium & Exemplū.*

Metu enim correctionis & coërcitionis mali à vitiis & delictis abstinere & deterrentur:

Aliique meliores redduntur.

Beneficiis verò & exemplo ad obsequium recti eò magis moventur & pertrahuntur.

Quâ ratione *Resp.* in tranquillo constituetur & virtutis studium excitabitur.

Ne ergò homines contra honestatem quid committant leges muniendæ & sancientiæ sunt metu. *censuræ & pœnæ.*

Quod si contrà fecerint, corrigendi & coërcendi.

De Censurâ.

Itaque primùm in *Rep. censurâ opus est*, quâ facinorosa leviora, vitia & mores corrupti, qui pœnâ adhuc mereri non videntur, corriguntur & emendantur.

Putat *luxuria, gula, crapula, lascivia in vestitu,*

*prodigalitatē in conviviis, edificiis, aliisq; sumptibus inani-
bus, lusus, ovi, pigrutia, Veneris, & quæ sunt id genus
alia.*

Quippè quo medio homines libidini animi indul-
gentes confunduntur, atq; metu ruboris & notæ cen-
sionæ vitiiis arcentur.

Huc pertinent *severa dehortationes & comminationes
à Sacerdotibus & Magistratibus faciendæ.*

De Pœnâ.

Cætera facinora graviora metu pœnæ cohibenda
sunt & coërcenda.

Quæ *delicta* dicuntur, & adversus leges committun-
tur.

Undè *pœna* describitur hominis malè viventis &
contra leges delinquentis coërcitio.

Pœnæ autem propter *facta, dicta, scripta, consilia* im-
ponendæ sunt.

Ut unusquisque ex suo facinore

Et plures ejusdem delicti in solidum teneantur.

Estque pœna *vel expressim* in singulis delictis fre-
quentioribus & atrocioribus faciendâ; vel saltem *ar-
bitrio* Magistratus in levioribus casibus committendâ.

Norma Justitiæ secundum proportionem Harmo-
nicam, ita tamen, ut hîc Geometricæ rationes aliquan-
tillum prævalere videantur.

Quâ pœna delicto æqua præfiniendâ, id est, neque
major, neque minor.

Circumstantiis personarum causarum, loci, tempo-
ris, quantitatis, qualitatis, eventus &c. prudenter pen-
sitatis.

Coërcitio

Coërcitio verò fit *privatione* quorundam bonorum humanorum & civilium, ad beatitudinem civilem pertinentium: Puta *Vita sanitatis & perfectionis corporis. Fama dignitatis, civitatis, libertatis, pecunia,*

Adeo ut interdum is, qui non luat ere, luat corpore.

Exindè pœnæ *capitales* & varia *suppliciorum* genera:

Et non *capitales* quævis aliæ oriuntur, *infamia, multa, confiscationes &c.*

De Præmiis.

HÆc de Censurâ & pœnâ:

Premiorum præter eà promissione & spe, non minus ac metu correctionis cives bonos effici oportet.

Uti enim pœnis maleficia: ita & justitiæ norma benefacta præmiis digna sunt.

Adeo ut nulla Resp. salva existere possit, nisi bonis & benè meritis præmia conferantur.

Est enim præmium beneficium benè viventi & merenti de Rep. publicitus communicatum.

Communicandum prudenter & justè ab eo qui potestatem publica beneficia impertiendi habet.

Secundum proportionem Harmonicam, circumstantiis prudenter discussis.

Et quidem *benè viventi & merenti* de bono publico. Immerenti enim nihil, aut pœna debetur.

Benè autem quis vivit, qui ad præscriptum Legis.

Benè etiam meretur, qui de *Rep. totâ, vel ejus parte,* virtute & functione civili meretur.

Uti sunt *Sacerdotes & Doctores in Statu sacro.*

Principes, Magistratus, Judices, Senatores, Legati & Cii in statu politico.

In statu militari, Duces, Centuriones, Milites.

In privato *Agricola, mercatores, opifices, patresfam. & alii.*

Qui universi munere & industriâ suâ Reip. benefacere possunt: sed modo inæquali.

Proindè etiam *inaequalia premia* tribuendâ.

Sunt verò triplici differentiâ beneficia:

Quædam enim sunt *Gratia*: quædam *Honoris*: quædam *Emolumentum*.

Singula declarantur suis *symbolis*, communibus Populorum, vel propriis Reipubl.

Premium *Gratia est*, cum princeps benè meritum faventiâ prosequitur, Puta cum Princeps vultu, alloquio, colloquio, mensa &c. benè meritum dignatur.

Premium *Honoris est*, cum Princeps benè merenti honorem confert.

Cujus symbola variâ, puta *tituli, nomina, vestimenta & ornamenta.*

Quod vel est *Nobilitatis.*

Quæ ob virtutem civilem excellentiorem togatam & bellicam confertur.

Cujus symbolum hodiè sunt *insignia gentilita:*

Olim *statua, columna, imagines &c.*

Vel est *dignitatis alius.*

Cum munere publico Sacerdotis, Magistratus, Judicis, Consiliiarii, Senatoris, Ducis &c.

Vel absq; munere, uti dignitatis & ordinis *equestris, patriciatus, Doctoratus.*

Cujus quoque symbola varia esse possunt, veluti *roga, latus, clavus, fasces, sceptræ, annulus, corona &c.*

Denique premium *Utilitatis est*, cum Princeps concedit *privilegia & munera*, puta *veniam mortis, jus libertatis, civitatis, immunitates, opes*, & id gen^o alia beneficia.

Quo

Quo beneficia feudalia, quæ fidelitatis & servitorum bellicorum gratiâ conceduntur, referenda sunt.

Quantquam etiam quædam majora dignitatem annexam tribuant.

Princeps ergò pro discrimine meriti conferet præmia.

Ut Justitiæ satisfaciatur, & virtutis studium excitet, ad eoque ipsius Reip. salutem promoveat & conservet.

De Exemplo.

HÆc de præmiis: restat ultimum incitamentum.

Quod est *exemplum* bonæ vitæ Principis, & eorum qui vice Principis imperiis & regimini publico præsunt.

Quo veluti speculo cives videant, quid sequendum, quid fugiendum.

Unde vulgatum: Qualis Princeps, talis populus. Et

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Bonos ergò & morigeros cives efficere desideras, ordine, disciplinâ, doctrinâ, lege, censurâ, pœnâ, præmio & exemplo efficere labora.

Hæc enim in universum media sunt, quibus cives ad rectitudinem vitæ perducere possunt: & quorum administratione Reip. conservatur.

De Rep. administrandâ.

HÆc de Jure constituto, Quod rectè, riteque administrandum & defendendum.

Administratio Reip. expeditur *Personarum munere & certâ formâ*

Quam adjuvant *Consilia & Senatus*

Unde agendum est de personis & muneribus certâque formâ administrandi principalibus: tum auxiliantibus.

De Personis administrantibus.

Personæ sunt *viri*, qui officio sive munere certo Reip. gubernandæ à Principe vel vicario ipsius præficiuntur.

Viros dico: Nam mulieres ab officiis civilibus regulariter arcentur.

In hisce personis considerandæ sunt qualitates: tum Modus præficiendi.

Qualitates Animi, *Natura & ingenium, Pietas, Religio & virtutes reliquæ, artes & lingua, Sapientia & Prudentia.*

Deindè Corporis, *Temperamentum, Valetudo, Pulchritudo, Statura.*

Præterea Hominis totius *Ætas* crescens & decrefcens; *Juventus, Virilitas, Senectus.*

Denique externa bona; *Gens & patria, genus, Nobilitas, Fama, dignitas, auctoritas, opes:*

Præter hæc communes Qualitates, sunt etiam considerandæ *proprie* cuius muneris singulatim congruæ, puta officio Sacerdotis, Magistratus, Judicis, Senatoris & Consiliiarii; Legati & Oratoris.

Modus præficiendi consistit in *Electiõne*, quæ à *suffragiis* apertis aut occultis, vel *sorte* dependet.

Tum in *Confirmatione*, quæ plerumque *Juramento* & *instrumento* publico fieri solet.

De Muneribus.

Hæc de personis: Munus sequitur.
Munus est officium ad status alicujus Reip. modera-

moderationem & conservationem pertinens, necessariò obeundum:

Perpetuum vel temporarium.

Estque vel *personale* vel *patrimoniale*.

Quandoquidem duo Reip. debentur: Opera & opes, sive pecunia.

Personale est quod corporis labore & cum animi sollicitudine & vigilantia expeditur.

Estque *publicum* vel *privatum*.

Publicum quod ad status publici gubernationem refertur.

Quod vel *ordinarium* vel *extraordinarium*.

Ordinarium certâ lege definitum, secus *extraordinarium*, quod in specie curatio dicitur.

Hinc caput de *Curatione*, quæ Græcis ἐπιμέλεια, & de *Curatoribus* Reip.

Utumque est vel *honor*, vel *Ministerium*.

Honor est publicum munus cum dignitatis gradu.

Vel cum imperio & jurisdictione, vel sine imperio.

Putâ Sacerdotum, Magistratum, Judicum, Senatorum, Legatorum:

Ministerium publicum est munus onerosum, dignitatis expers.

Quod interdum etiam *vile*,

Privatum quoad privatorum utilitatem.

Muneri personali solet plerumque remuneratio fieri *honorarij* vel *mercedis loco*. Quod *Salarium*.

Munus *patrimoniale* est quod sumtu atque erogatione constat, & continet collationes ordinarias & extraordinarias, vectigal, tributa &c.

*De formâ administrandi, quæ Politia
dicitur.*

Forma administrandi est certa per muera personarum Rempub. administrandi ratio, convenienti modo & ordine, & dicitur *Politia*.

Modus consistit in imperiorum & honorum aliorumque officiorum legitimâ & congruâ communicatione & distributione.

Quæ vel Statui Reipubl. *similis* vel *dissimilis* est vel *mixta*.

Resp. enim Monarchica gubernari potest ἀριστοκρατικός vel δημοκρατικός.

Aristocratica μοναρχικός vel δημοκρατικός.

Democratia vel μοναρχικός vel ἀριστοκρατικός.

Adeò ut sapè triplex administrandi ratio commisceatur: & una alteri prævaleat Statu illibato.

Ordo administrandi à tempore & loco dependet.

Quâ de causâ publicè expedit *tempus naturale* Horologii artificialibus distingui.

Et singulis negotiis *sua tempora & loca* tribui, ut publica publicè in publicis locis: Sacra in sacris, privata in privatis privatim celebrentur.

Hæc politia & administrandi ratio pro numero classium Reip. quadruplex erit.

Sacra in ordine sacro, *Civilis*, *Militaris* & *Privata*.

Quæ pro varietate Rerumpubl. admodum variant.

De Doctoribus & Sacerdotibus.

Undè in politia sacrâ agendum erit de *Sacerdotibus* Ecclesiæ, de *Præceptoribus* Scholarum & rectione earundem.

Nec non de Ecclesiarum & Scholarum *administra-
tione & inspectione.*

Quò *Scholarum* & *Episcopi* referendi.

De Magistratibus.

IN Civili de *Magistratibus, Judicibus, aliisq; officia-
libus Oratoribus & Legatis.*

Magistratus est persona publica imperio publico
præfecta.

Cujus officium est Jus Civibus demonstrare & je-
bere, ut secundum illud vivant.

Quod si vixerint, bonos & benemeritos legitimis
præmiis adficere.

Quod si non vixerint, juxta Juris præscriptum, in
delinquentes animadvertere.

Estque vel proximus Principi, vel intermedius vel
infimus.

Unusquisque verò imperata Principis exequi de-
bet, nisi contra DEUM & honestatem è diametro
imperata.

De Judice.

Judex est Persona, quæ notioni & definitioni causa-
rum præest.

Cujus officium est causas verè cognoscere, & justè
definire.

Et quia causæ Civiles & Criminales, Judex est *Civi-
lis* vel *Criminalis*.

Isque ordinarius, vel extraordinarius, *Delegatus,
Arbiter, Arbitrator.*

De Ducibus, Centurion:

Agendum quoque de Militaribus. Magistratibus
& Judicibus, Qui sunt *Duces, Centuriones &c.*

De Officialibus.

Officiales sunt, qui aliâ quàm imperii & jurisdictionis potestate & munere funguntur domi, forisvè, qui varii.

Domi sunt *Nomophylaces* legum custodes.

Censores, qui vitia notant: *Sophronista*, qui moribus juvenum præfecti: *Gynacocosmi*, qui mulierum: *Oenopta* qui convivii.

Apodecta & *Questores* sive exactores pecuniarum.

Astynomi operum publicorum & privatorum curatores Murorum, viarum *Hodopai*, Aquarum & Fontium *hydro* & *Crenophylaces*.

Agri mensores.

Agaronomi, qui nundinationi & negotiationi præfunt, qui & *Emporii*. *Sitona* qui præfecti frumento advehendo. *Metronomi* qui mensuris. *Sitophylaces* qui frumento & pani ut justo pretio vendantur; Et alii quàm plurimi.

De Oratoribus & Legatis.

Oratores sunt, qui orando Reipubl. inserviunt. Qui vel Oratores domi in specie dicti: vel foris.

Legati, qui ad exterarum gentes, sociasque civitates, de belli, pacis, fœderum &c. aliisque negotiis publicis conficiendis publicâ autoritate mittuntur.

De Dispensatione bonorum publicorum.

Hæc de administrationis personis & muneribus: Administratio bonorum publicorum & ararii fit per personas convenienti *dispensatione*.

Qua

Quæ spectat *expensas* ordinarias & extraordinarias,
Necess: Utiles, & Voluptuar:

In *personas* publicas & *res*. puta Sacerdotes, & tem-
pla. Magistrat. & Curias; Duces, & armentaria &c.

Tum *in aulam* Principis.

De Politia privatâ.

Denique *Politia* instituenda erit *Familiarum*, &
Collegiorum, puta Agricol: Mercat: Opificior. ut in
illis omnia ordine & rectè fiant.

De Senatu & Consiliis.

Restat ut de Senatu & Consiliis agamus:

Est enim opus in Rep. & politiis *consilio*.

Consulentes personæ sunt *Consilarii*, quorum offi-
cium est consulere.

Consilium est ratio sivè via recta deliberatione in-
venta, negotii honesti & boni mediis congruis bene
peragendi.

In quo *negotium* Honestum bonū & opportunum:
Scopus honestus & utilis.

Tum *media* ad finem perducentia, honesta, com-
moda & possibilia consideranda sunt.

Estque Consilium vel *Rectum*,

Vel *Obliquum*, quod in pace, *Dolus bonus* sivè *Sophi-
sma Politicum*.

At in bello *Stratagemata* dicitur.

Utriusque in eundem modus est Communis, qui ab in-
vocatione & optulatione numinis divini dependet.

Vel proprius, qui *deliberatione* consilii capiendi, quæ
in consideratione rationum dubitandi & decidendi
consistit.

Et executione cœpti absolvitur, cujus partes *Gestio* negotii, *successus* & *eventus* gesti expectatus vel inexpectatus.

Inexpectati causæ *obstacula* esse solent *divina* & *humana*.

Porro consulentes collecti *Senatum* constituunt.

Qui *ordinarius* est & communis, vel *secretior*, ubi pauciores & causæ arcanæ.

Vel *extraordinarius* & *universalis*, puta *Comitia*, *Diceta*, *conventus publici*.

Deindè concilium est vel *Sacrum*, ubi de negotiis *Ecclesiasticis* & *Scholasticis*,

Vel *Civile*, ubi de *Statu* & *Republicâ*, de legibus, privilegiis, pœnis, præmiis, Magistratibus, Judiciis, annonâ, metallis, arario, nummis &c.

Vel *Militare* ubi de bello & disciplinâ militari, de feudis de fœderibus, de muniitionibus &c. consultatur.

Ad exemplum *Reipubl.* privatis quoque consilia quædam permittuntur petenda à Theologis in causis factis; à Jurisperitis in causis Juris controversis; à Medicis in morbis desperatis.

Undè *Consistoria Theologorum*, *Dicateria* & *Factorum*, & *Buleuteria* in benè constitutis Rebus publ. in ejusmodi causis dubiis implorari videmus.

De Remissionibus, laxamentis, aliisq; voluptatis decora civium exercitiis.

HActenus de Muneribus & functionibus civium publicis & privatis: sequitur ut tandem de *laxamentis* dispiciamus.

Quando

Quandoquidem laborum, studiorum & officiorum
quædam debet esse vicissitudo & remissio.

Quæ in honestâ voluptate & delectatione occupatur.

Quam *recreationes* animi & corporis pariunt: *utiles*
partim, partim *ludicra*.

Utiles recreationes sunt omnis generis jucunda exerci-
tia, quæ vel ad virtutes civiles, vel militares expediunt.

Ad civiles proficiunt conversationes civium in pu-
blicis & solennibus *conviviis*; quæ ad mutuam civium
amicitiam, fidemq; colendam & confirmandam mul-
tum faciunt.

Sunt itaq; anniversarii quidam conventus & convivia
publica, lautiori victu & potu, moderato tamē, institu-
enda: In quib. cives genio aliquantillū indulgentes, la-
bōres & molestias civiles gaudio & facetiis, aliisq; col-
loquiis honestis, utilib. & jucundis attēperent & allevēt.

Quo solennia *nuptiarum* convivia, & id genus alia
referenda.

Ad mores quoque conformandos Civiles permit-
tendi sunt ludi Scenici, *Comædia* & *Tragædia*.

Ulus *Symphoniæ* & instrumentorum musicalium,
Cujus rei causâ in plerisque civitatibus publicos *tibici-
nes* & *fidicines* constitutos videmus; Item *concertus har-
monicos campanellarum* &c.

Ad militares virtutes excitandas pertinet studium
venationis, *Equitationis*.

Ludus *gladiatorius*; *lucta*; *hæstiliū certamen*, *Eur-
nier Ringstrennen*.

Exercitium *Sclopetorum* & *arcuum* statis temporib.

Item lusus *pila*, qui ad sanitatem & agilitatē confert,
in cujus usum loca & ædificia certa deputanda.

Cursus super glacie in Bataviâ frequens,

Lusus *lattruncolorum* Schachtspiel/quò acies militaris representatur.

Ad recreationes ludicras pertinet lusus *aleæ & chartarum*, quâ tamen in re certus modus adhibendus.

Saltationes, quæ etiam intra honestatis fines cohibendæ.

De tuendâ & defendendâ Republ.

ITA Resp. regitur: Defensio sequitur, quâ ab hostium injuriâ defenditur & tuta redditur.

Quod fit mediis internis & externis, vel utrisque simul.

Interna media dico; *Arma & munitiones.*

Externa *Amicitiam vicinorum & Fœdera.*

Hinc caput de armis & armatis, qui tractant arma.

De armis & Militibus.

ARMA ab arcendo dicta sunt ea omnia, quibus hostem arcemus, quib. vel cominus vel eminus præliatur, ut tela, globi &c.

Sivè *terrâ marivè*, uti *naves & instrumenta nautica*, si regio sit *maritima & portuosa*.

Principi ergò opus erit *Armamentario*: in quo ad certum numerum militum arma classesvè & triremes &c. aliumque apparatus bellicum conservet & in promptu habeat.

Viri armati sunt *milites* vel imperantes, & dicuntur *Magistratus militares*.

Vel obtemperantes, *Milites* in specie dicti.

Utrique eligendi sunt, qui armis idonei.

Potius *domestici* quàm exteri.

Animo & corpore valentes.

Utriusque symbola habet prudentia politica.

Electi *jurejurando* obligandi.

Magistratus militares sunt summi post Principem,
& inferiores:

Summum *unum* esse plerumque expedit.

Milites ceteri sunt vel ordinarii vel subsidiarii.

Ordinarii, qui arte veluti continuâ militant.

Qui vel communes, vel qui satellitiû Principis constituunt, & *praetoriani* dici possunt,

Subsidiarii sunt, qui rarerè vice quâdam militiam exercent.

Ceterum hi sunt vel *equites*, vel *pedites*.

Horum usus ubique:

Secus illorum.

Qui vel *cataphracti*, vel *levioris armatura*.

De Custodiâ militari tempore pacis.

ARmis ergò *Resp. tuenda* tam extra bellum, quæ faciunt, ne sit bellum, quàm in bello.

Nam pacis tempore semper est cogitandû de bello.

Quâ de causâ *subditi ad exercitium armorum* præmissis propositis assuefaciendi sunt.

Magistratus extra bellum, qui constituuntur militares, *Præsides* seu *Gubernatores* dicuntur.

Milites *Limitanei* in terrâ.

Classarii in mari.

In bello *Duces*, quorum summus Imperator.

De Bello.

Bello *Resp.* defenditur demum.

Quod armorum publicorum *justa contentio*.

Quod actu & fine absolvitur iusto.

Actus partes sunt *suscipio* & *gestio*.

Suscipiendum bellum iustis de causis.

Autor ergò belli iusti est *Princeps* in Rep.

Causa est *defensio*, ob quam bellum suscipiendum.

Defendimus autem vim & injuriam, dum vim repellimus.

Aut injuriam acceptam ulciscimur.

Hoc utile, illud necessarium.

Bellum iustè susceptum est etiam iustè gerendum.

Publicitus ergò *indicendum*.

Nisi clam aliquando rem suam recuperare opus sit.

Indictum geritur *prædationibus* ex hostilibus agris, *obsidionibus* & *præliis*.

Sed præviis *consiliis* rectis & obliquis.

Recta consilia inveniunt viâ rectâ quæ metitur prudentia militaris, ut habeatur loci, temporis, aliarumq; circumstantiarum ratio.

Obliqua *Stratagemata* dicta, occultim fiunt ex insidiis.

Vel *verbis* vel *factis*, vel utriusque

Finitur bellum vel *victoria*, cui *clades* contraria.

Victoriæ jure licita est *ultio*.

Quæ fieri debet moderatè in rebus & personis.

Vel *pactione* quæ belli compositio spontanea.

Quæ quantum fieri potest ineunda.

Ineunda autem *æquo jure* & *firmiter*.

*De munitionibus, quibus Resp. defenditur
& stabilitur.*

Munitiones cuius Reip. expediètes sunt munimènta, quib. Resp. adversus impetû hostilè munitur. Suntque

Suntque vel *Naturalia* vel *Artificialia*.

Quæ si conjungantur, mista dici possunt, priora simplicia.

Naturalia Reip. munimenta dependent à naturâ & situ, puta ob *asperitatem loci*.

Aut *beneficium aquarum* tam stagnantium, quàm fluentium, sive fluminum, sive maris.

Artificialia sunt, quæ à manu hominum:

Suntque *aggeres* seu *valla*, & *mœnia*, *portæ*, *cataractæ*: tum *fossæ* latæ & profundæ: quæ vulgò *Fortezze* *Beffung*.

Munimenta sunt vel necessaria vel utilia.

Necessaria, sine quibus Resp. indefensa non manet, sed semper violentiæ hostis exposita est.

Quæ in confinio hostium ponenda, ut intereâ corpus Reip. procul à periculo, & incurso hostium tutum sit, quæ *castra* & *arces* dixeris.

Utilia quæ populosam & ditissimam defendunt civitatem, aut in perfugium populo prorsunt.

Porrò præsidia minus tuta sunt, nisi instructa sint.

Instituenda autem sunt *Annona*, *militibus*, aliæq; *apparatu militari*.

Inprimis necesse est ut habeant *præsidem*, qui virtute, fide & experientiâ valeat, cui arx credenda.

De amicitia publicâ.

Munitur deindè Resp. *amicitiâ mutuâ* vicinorum Principum & populorum.

Vel etiam disitorum, qui licet præsentés auxiliari nequeant, saltem tamen absentes hostes communes cohibere, aut vias præcludere possunt, ne Remp. nostram irruant.

Aliàs Amicitiaè jus commune est *commerciorum & hospitii.*

Prospiciendum itaque, ut *favor* illorum *benevolentia & beneficentia* nostra erga Principes eorumq; subditos alatur, omnisque simultatis suspitio avertatur.

De fœdere, clientelâ & patrocínio.

DEnique Resp. stabilitur *fœdere*, cùm amicitia publica pacto firmatur.

Nam fœdus nihil aliud est, quàm publica & legitima Principum, populorumvé amicitiaè, auxiliûq; causâ facta conventio.

Cujus causâ & qualitates consideranda.

Efficiens fœderis sunt *Principes*, quibus summû jus.

Forma consistit in publicâ amicitiaè conventionè.

Sine ullâ majestatis diminutione.

Finis generalis est *Amicitia & Pax.*

Specialis *Defensio* aut *Offensio* aut *utraque* adversus hostes eisdem.

Qualitas fœderis dependet à *pactis & conditionibus.*

Pacta sunt, quæ cautiones æquissimas continent.

Et sumuntur vel ex naturâ fœderis, ut Majestas illibata utrinque permaneat & libertas.

Vel aliundè præter Naturam Majestatis, quæ innumera esse possunt.

Veluti sunt exceptiones alicujus populi & Principis, qui arbiter sit in sociorum controversiis.

Item ut ne aliena patrocinia fœderati suscipiant.

Deindè *perpetuo tempore* vel *definito* fœdus feritur.

Perpetuum fœdus redditur, cum Rex regi, vir viro, populus populo, Item cum Princeps pro se, ac suis hæredibus ac successorib. imperii stipulatur & promittit.

Tem-

Temporarium autem fœdus est, quod certo tempore definitur, ut quousque Princeps vixerit.

Porro fœdus est duplex: *Æquum* & non æquum.

Æquum est, quod æquâ Majestatis observandæ conditione percutitur.

Et fit vel cum amicis, vel hostibus, vel neutris, id est, qui neque amici neque hostes sunt.

Cum amicis, quod *amicabile* dixeris, cum qui nunquam hostes fuerunt, ad amicitiam sociali fœdere junguntur.

Cum *hostibus*, cum pares bello æquo fœdere in pacem atque amicitiam redeunt.

Quod si cum quibusdam, qui neque hostes, neque amici sunt, fœdus inicitur, *Neutrum* indigitatur.

Uti fit plerumque ab iis, qui intra fines hostium positi.

Horum officium est, à bellis sociorum abstinere &c.

Non æquum, quo liber populus seu Princeps Majestatem alterius comiter observare tenetur.

Estque vel cum Princeps impotentior sese in alterius *clientelam*, & quasi in tutelam tradere proficitur,

Quod vix, nisi necessitate urgente percutiendum:

Vel cum alterum quodammodo superiorem agnoscit & veneratur sine subjectione clientelari.

Clientela fœdus vel est *gratuitum*, cum clientes ab omni pensione immunes.

Vel *Remuneratorium*, cum tributum indictum dependitur.

Utique hoc genus fœderis impetu hostium oppressitutum:

Ita periculosum, ne patronus libertatem clienti eripiat.

Propterea eò cautius cautiones libertatis inferendæ, & tyrannidis viæ præcindendæ.

Ad exemplum fœderis solent & alii Principes & Civitates mutua *pacta defensionis & patrociniis inire.*

Quæ summus Princeps autoritate suâ confirmare solet.

Denique fœdus tamdiu firmum manet, donec desinat aut violetur.

Desinit contrario dissensu utriusque

Et Renunciatione ex causâ justâ:

Item Morte alterutrius.

Violatur quando fides fœderis frangitur.

LIBER

LIBER TERTIUS

DE

REP. AMPLIFI-
CANDA.*De Augmento Populi.*

ACTENUS de fundatione & conser-
vatione Reip. Restant tractandæ par-
tes secundaria, quæ à primis dependēt,
Amplificatio & Curatio ejusdem.

Sequitur ergò, ut primum de *populi
verumq; incremento,*

Quo Resp. sive Civitas *Magna & potens*, id est, *popu-
losa, locuples & numerosa, Volk!* Gut vnd *Seidreich*
redditur & indigitatur:

Tum ut de territorii & finium, urbiumque distensi-
one & dilatatione agamus.

Incrementum familiarum.

POpulosa civitas redditur augmento & propagatione
familiarum frequenti.

Tum populi, hominumque peregrinorum *adscriptio-
ne & receptione.*

Populus enim augetur & copiosior redditur vel ex sese vel aliundè.

Undè medium internum & externum augendi populi.

Intus augetur populus familiarum incremento.

Quando benedictione divinâ & influentiâ cœlesti plurimis liberis singula familiae amplificantur.

Deindè cum ex familiis familiae propagantur, quod fit licentiâ & frequentia connubiorum.

Itaque Politicus & Princeps accuret, ut Cives liberis operam dent.

Spe præmiorum, privilegiorum & immunitatum propositâ.

Et metu pœnarum indictarum, si qui matrimonia & propagationem prolis fugiant aut impediunt.

*Frequens peregrinorum commigratio
& receptio.*

Alter modus quo populosior civitas reddidit aliundè, consistit in populi hominumque peregrinorum commigratione frequentiq; adscriptione: cum exteri facile in numerum civium recipiuntur.

Causæ vero, quæ peregrinos impellunt, ut se in Civitates conferant, domicilio pristino relicto, multæ sũnt.

Nam peregrinis populis invitamento esse solet,

Vel *vita civilis*, quæ legitimo imperio & obsequio continetur.

Cui cohæret seu potius inhæret *pax publica & privata*.

Vel *verus cultus DEI*, & vera religio, quæ ad verum **D E U M** ducit.

Justi-

Iustitia & *Juris observantia*.
Artem & *scientiarum studia* & *Scholæ florentes*,
 in quibus animus excolitur.

Agricultura, rei *pecuaria* & *metallica* *commoditas* & *emolumentum*. Siquidem naturâ homines amore sui conservandi ducuntur.

Opificiorum & *artificiorum*, quibus maxima pars hominum vitam sustentat *lucrosa industria* & *frequentia*.

Oportunitas mercatura, cui quàm plurimi operam navantes ditescunt.

Loci Salubritas.

Situs Amœnitas.

Venationum, *piscationum*, *aucupiorum occasio*.

Adeò ut *voluptate* & *jucunditate* rerum homines adfecti sapè nullibi magis vivere & commorari desiderant, quàm iis in locis, ubi *deliciarum copia* haberi possit.

De incremento rerum.

HÆc de modis, quibus Civitas populosa efficitur:
Rerum incrementum penè iisdem constat.

Nimirum *industriâ* *Agricultura*, *pecuaria*, *Metal-laria*, *Opificiorum*, *mercatura*.

Uti enim rerum naturalium sufficientia hisce mediis paratur: ita & abundantiam frequenti eorum studio procurari consequens est.

Ita & *Nummorum copia* dependet à crebris rerum naturalium & artificialium commerciis.

Quod publicam pecuniam, sive *ararium publicum*, augendum attinet: id *compendiorum ordinariorum* & *extraordinariorum* augmento crescere solet.

Tum quoque *impendorum modo* & *parfonomia*.

Hi modi rerum auctorem per se pariunt.

Cæteri per accidens. Quales sunt:

*Frequentes & assidua populorum in iisdem partibus
Reipublicæ degentium aliundè professorum conver-
sationes.*

Quibus causam præbent, *Tribunalia summa, Cam-
mer und Hoffgericht/appellationis.*

Ubi hominum quos Iudicii præesse & interesse o-
portet conventu non potest rerum & nummorum co-
pia non sublequi.

*Academia & Gymnasia, in quibus Doctores & Di-
scipuli, incolæ & exteri congregantur.*

*Principum aula vulgò die Residentz/ in quibus auli-
ci, consiliarii, legati exteri versantur.*

*Sedes Comitum, Baronum, Nobilium, qui splendore
vitæ & magnificentia multam civitatibus expediunt.*

*Nundina & publici mercatus, Portus, via publica
Niederlagen.*

Perustrationes quoq; & peregrinationes hominum
Civitatibus emolumento esse solent.

Quibus ansam dant præter cætera, Benè constitute
*Politia, magnificentia ædificiorum & structurarum, inso-
lencia, rerum admirabilium naturalium & artificialium,
veluti sunt, pyramides, obelisci, theatra, thermæ, fon-
tes, aquæ ductus &c.*

Quemadmodum & *amœnitas montium, vallium, ar-
quarum, sylvarum, hortorum &c.* plurimos ad visen-
dum invitat.

Præter hosce modos & causas sunt & alia *singularia
invitamenta.*

Quibus exteri & ad habitandum & ad contemplan-
dum al-

LIB. III. DE REP. AMPLIFICANDA. 119
dum alliciuntur, Uti olim Romæ Afyla, Ludi Spectacula, & id genus alia.

De ampliando Territorio.

Territorii dilatio & distensio finium fit
Vel voluntate spontaneâ & contractu:
Vel bello legitimo.

Sine vi imperium dilatari potest, cum populi, urbes, provinciæ se spontè subjiciunt.

Aut contractu quodam & titulo civili Reipub. accedunt, puta emptione, dote, donatione &c.

Deindè Resp. municipiis, urbibus, pagis, vicis *novis adificatis* amplior redditur.

Quorum populus vel *Coloniis* ex aliis Civitatibus, pagis & vicis deducitur.

Vel suprà dictis modis ex populis exoticis colligitur & assumitur:

Vel cum populi feri ad mansuetudinem rediguntur.
Bello denique regiones, provinciæ, regna, principatus, ducatus, urbes, oppida acquiruntur & Reip. subjungantur.

Et hi sunt modi legitimi: de illegitimis infra.

LIBER QUARTUS

DE

REP. CURANDA.

RACTENUS actum est de Republica fundanda, conservanda & amplificanda.

Denique hac ultimâ parte dispiciendum erit de *curatione* ejusdem, quæ morbis obnoxia est.

Quamquam enim Respub. quàm sapientissimè fundetur & quàm prudentissimè gubernetur, fieri tamen non potest, quin aliquando morbis & malis incivilibus inficiatur, infecta corrumpatur, corrupta mutetur, tandemque destruat.

Propterea quod in humanis nihil stabile, omniumque rerum sit vicissitudo, ortus, incrementum, decrementum & occasus.

Idcirco prudentiâ civili *malis imminenti- bus obvian- dum* est: vel *grassantibus medendum*. Utrumque consistit in Curatione.

Primum itaque de morbis, eorumque causis: De- inde de prognosticis & remediis videbimus.

De

De Morbis Reipub.

MOrbus civilis est habitus Reipublicæ contra naturam.

Sivè est malum civile quod esse & salutem adeoque beatitudinem Reip. infestat, labefactat, turbat, & tandem destruit, dum fines subordinatos, actionesque & media ad eosdem ducentia impedit & cohibet: tandemque ad corruptionem & ruinam detrudit.

Hæc itaque mala cum constitutioni & beatitudini civili sint contraria, ex differentiis bonorum civilium desumi & deduci oportet.

Dividi autem possunt in duo summa genera. Quædam enim sunt prima; quædam secundaria.

Primaria mala sunt quæ perfectioni humanæ & civili adversa sunt, nempe quæ fini intermedio & summo Reip. obstant.

Summo bono in Rep. adversatur summum malum quod est *disunio DEI ab homine*. Cum Deus Rempub. hominesque in eâ viventes deserit, sui cognitione & vero cultu adempto.

Deindè Justitiæ quam homo homini debet, contrariatur *Injustitia & Anomia*, quæ homo ab homine alienatur, adeoque cognatio & conversatio civilis turbatur & destruitur.

Præterea cognitioni rerum divinarum & humanarum opposita est *inscitia & insipientia*, cum *Barbaries in Reipub. dominatur*.

Quæ tria mala extremam imperfectionem in Rep. pariunt, eamque enormiter laedunt & tandem prosternunt.

Post hæc mala animi: sunt & Corporis *invaletudo civium*, inprimis *Contagia, pestes, lepra, dysenteria, lues Venerea* &c. quæ Reip. admodum noxia.

Sunt quoque mala, quæ perfectioni civili aduersantur, puta *Ignobilitas, & Vilitas*, quæ flori nobilitatis, honorum vilipendium, ordinum & graduum confusio, contemptus & prostitutio.

Denique deficientia rerum naturalium & civilium, id est, *Aëris insalubritas, Aquæ & potus Annona, carentia aut corruptio; in eî rei medicæ neglectus; Nummorum defectus & adulteratio; rerum publicarum & privatarum confusio: Agrorum publicarum neglectus & defectus: & inopia Erarii.*

Singulorumque civium paupertas & *es alienum;* *Multitudo miserabilium personarum, expositorum infantium, orphanorum, viduarum, egenorum, claudorum, militum mutilatorum, mente captorum, senum decrepitorum &c.* mala Reip. haud minima sunt.

Quæ sequitur *Fames, Sitis, Mendacitas.*

Secundaria mala & prima consequentia sunt illa, quæ vitæ civili opponuntur, quæ in nexu imperantium & obsequentium consistit.

Quæ vel in partibus, vel in toto suboriuntur.

Quoad partem cum Resp. mutatur in Familiis & Civitate, *decremento & ruinâ familiar. & civium:*

Vel in Politis, cum sacra, Sacerdotes: Magistratus, Judicia, Consilia, Collegiorum & familiarum regimina violantur.

Quoad totum cum Resp. vel ratione administrationis, vel status mutatur aut interit.

Ratione administrationis, cum legitimum imperiû in illegitimum degenerat, quod *Tyrannis* dicitur, quando Princeps contra jus divinum & humanum imperat: Ubi quod liber, licet.

Vel *Marte aperto vel occulto*, id est, vi vel dolo.

Hilce

Hiscæ enim artibus omnes Tyranni utuntur.

In Monarchico statu Tyrannidis nomen retinet.

In paucor. *Oligarchia*, in populari *Ochlocratia* dicitur.

Deinde administratio mutatur cum in aliam transit, puta cum Aristocratica administratio in populari statu transfertur in Monarchicam &c. quæ translatio dicitur *Allisiss*.

Status verò mutatur, cum vel corrumpitur: vel convertitur.

Corrumpitur cum Imperium summum & obsequium confunditur, & dicitur *Synchesis*.

Convertitur status, cum præsens in alium transformatur.

Quæ *Anastrophe* Reip.

Et quia status triplex, versâ vice sex oriuntur conversiones.

Nam Monarchia converti solet in Aristocr: aut Democrat:

Vel contra Aristoc: in Mon: aut Democrat. vel Democrat: in Monarch. & Aristocratiam.

Intra corruptionis & conversionis terminos sæpè *interregnum incidit*. Quod est status suspensio, donec de Majestate & Statu decernatur.

Hiscæ malis coherent aut coincidunt *Bellum & Discordia* privata.

Bellum intestinum, *Rebellio* populi adversus Principem.

Seditio adversus Magistratus, *Factio* inter ipsos cives.

Tum *bellum externum*, quod inter Principes & populos externos committitur.

Denique *Discordia* privata sive *diffidium in Collegiis & corporibus: nec non familiis.*

Hoc pax & unio privata: illo publica turbatur & dicitur.

Tandem Resp. corrupta interire solet, cum in *Anarchian* degenerat, ubi nemo imperat, nemo obtemperat in publico & privato cœtu.

Vel cum *populus deletur* igni, aquâ, peste, gladio &c. *Finis* vero *omnium Rerum*, in fine mundi existet,

Quando DEUS novum cœlum & novam terrâ creabit, & regnum cœlorum inchoabitur, & in æternum durabit.

Quod perfectius erit primavâ civitate DEI & paradisi, in quo *ὁ δὲ ἐν τῷ πάλαιον κόσμῳ*: & homines similes erunt angelis corporibus clarificatis: & nihil nisi pax & lætitia in conspectu DEI.

Uti autem olim falsum fuit figmentum de *aureo seculo* præterito, ita & de *futuro* somnium & phantasma est.

Morbi itaque Reip. summam enumerari possunt.

Disunio DEI, Injustitia, Barbaries, Invaletudo, Mala civilia, Deficientia rerum.

Corruptela & ruina politiarum publicarum & privatarum.

Tyrannis, Alliofis, Synchesis, Anastrophe, Interregnum, Rebellio, Seditio, Factio, Bellum, Discordia, Anarchia & interitus Reip.

Quæ Reip. & Statui: ejusq; finibus, partibus & politis adversantur.

Reip. Anarchia & Deletio interitusque populi opponitur:

Paci Rebellio, Seditio, Factio, Bellum, Discordia.

Statui Synchesis, Anastrophe, Interregnum.

Administrationi Tyrannis, Alliofis.

Partibus Reip. Decrementum & ruina familiarum, nec non civium: item urbium & provinciarum.

Poli-

Politici Corruptelæ singularum Sacræ, Civilis, Militaris & privatæ.

Causæ morborum civilium.

HÆc de morbis in universum dicta sunt; necesse est jam ut de causis eorum agamus.

Causas intelligo, quæ vel per se, mala Reip. pariunt, aut ansam & occasionem saltem præbent.

Quæ vel sunt remotæ vel propinquæ.

Remotæ sunt *providentia DEI* sive fatum: tum *influentia cœlestis*.

Undè *vices & periodi* Rerumpub. quasi naturales & ordinariæ.

Propinquæ sunt quæ propius ad effectum accedunt & veluti media sunt, quibus mala in Rep. fiunt.

Quamvis sapè numero cum morbis convenire videantur.

Ut enim in corpore humano interdum morbus causa est alterius morbi, & per se morbus: ita & in Repub. causa mali, & malum per se esse solet.

Morborum itaque causas secundum seriem propositam investigare expedit.

Disunionis DEI causa est potissima *Religionis defectus & corruptio*, quando nulla religio aut corrupta in Rep. habetur.

Quod fit cum *Atheismus & Epicureismus*, *Idololatria & Magia* omnis generis, *Superstitio*, *Astrologia*, *Hæresis & multitudo religionum*.

Cum *Blasphemia*, *Execrationes*, *Apostasia* *perjuria* &c. *Profanatio Sabbathi*.

Deindè cum & quævis alia *avopia & injustitia* adversus secundam tabulam in Rep. grassatur.

Veluti est *inobedientia publica & privata.*

Homicidia, Autophoria, Latrocinia, Injurie, Inimicitia, Odium, Vindicta, Audacia, Anathemata, Imprecationes &c. Libido, Scortatio, Ebrietas, Luxus, Lascivæ salutationes, Lupanaria, Lenocinia.

Furta, rapina, prodigalitas, avaritia.

Mendacia, Doli, Calumnia, Contumelia.

Convitia, Famosi libelli &c.

Quibus vitiis & delictis summa iniquitas adversus legem DEI & Jus Gentium in Remp. invehitur, & unio civilis turbatur & disrumpitur: DEUS verò ad justitiam & pœnam adeoque vultus sui occultationem invitatur.

In singulis verò ordinibus & politiis singularia exindè suboriri solent delicta.

In Politiâ sacrâ *Simoniam, Hypocrisis, Sacrilegium, Profanatio rerum sacrarum, Violatio sepulcrorum &c.*

In civili *Principis impietas & improbitas.* Quo omnis generis vitia Principum referri oportet.

Magistratuum *crudelitas, lentitudo, indulgentia & impunitas, asyla &c.*

Judicum *adfectus, temeritas, corruptio, arbitrium cerebrinum* Eigentöpffisch Recht vnd Willkühr.

Advocatorum & Procuratorum doli, tergiversatio.

Consiliariorum precipitantia, & doli &c.

Item in militari statu Ducum, Centurionum & delicta militaria.

In imperiis, judiciis & consiliis *atrazia.*

Quibus cohærent plurimi abusus *Monomachia, Gladiatura, probatio per aquam frigidam &c.*

Leges & consuetudines *irrationales, legum defectus, dubietas, obscuritas, confusio, multitudo, dissensio &c.*

pœnarum

Pœnarum defectus & abusus. Item premiorum.

Scandala Principis, Magistratum &c.

Rerum intuitu crimen Peculatus, repetundar. &c.

Civium verò vitia & delicta inobedientia, rebellio, crimen læsa Majest. defectio, tumultus, conspirationes & conjurationes, illicita collegia.

Illiciti & dolosi contractus, Monopolia, illicitæ usuræ, corruptelæ mercium &c.

In Statu verò familiari rixæ, adulteria, asperitas, contumacia liberorum &c. Domini severitas,

Pupillorū libido & neglectus: doli tutorum, curatorū.

Undè crimina in publica & privata distingui possunt.

Et hæc de causis injustitiæ, i. e. de vitiis & criminibus generatim & speciatim in singulis politiis consideratis.

Quorum & variæ esse possunt causæ & occasiones, de quibus suo loco per discursum fufius.

Præter hæc communia delicta & vitia, quæ Legi Dei & Juri Gentium adversantur, sunt & alia civilia & Reip. propria, in quâ tantū pro turpibus & incivilibus habetur. Quæ propterea etiam vitæ civili adversari censentur.

Porrò causæ, quæ Barbariem in Remp. inducunt, sunt artium & studiorum neglectus aut planè defectus.

Malorum verò civilium causa esse solet iniqua aut nulla premiorum distributio &c.

Morborum & contagiorum variæ causæ esse solent, Intemperantia civium, impuritas aëris, cloacarum, immundities & fætor: viarum spurcities.

Denique rerum naturalium defectus proficisci solet à neglectu Agricultura, Metallorum, Opificiorum & Mercaturæ.

Nummorum deficientia & corruptio à defectu metallorum & exportatione illicita &c.

Erarii publici inopia à medijs deficientibus, nimis expensis &c.

Paupertatis civium causæ esse solent *Oritum, pigritia, prodigalitas, luxus in victu & amictu, in edificijs, in convivjs: nimia contributiones & immensa vestigalia.*

Prætercà *Calamitates publica, Lues & interitus animantium, Pestis & contagia, Incendia, Diluvia, Pluviositas, Ariditas, Sterilitas, Nix immoderata, Grandines, Fulmina, Terra motus, Naufragia, Locustarum copia & edacitas murium, Ursorum & luporum grassatio. Commetatus & transitus frequens militum.*

Denique *nimium incrementum populi & Fex hominum, validi mendicantes, Cingari, Moriones, Decectores bonorum, Banditi, Milites vagabundi, Peregrini suspecti, exploratores & proditores, agyrta, Histriones, Circulatores, olla fortune professores, rabula, ociosi, spectaculorum spectatores, frequentantes popinas, valdè incommodant Reipubl. emolumento.*

Et hæc in universum & summatim de causis primi generis malorum civilium.

Familiarum verò & populi decrementi *mors naturalis, pestes, & cœlibatus, connubiorumq; contemptus, non minima causa est.*

Corruptelæ etiam, quæ singulas politias adficiunt, plurimas causas habent.

Uti etiam Tyrannis, Allisus, Synchesis, Anastrophe, partim superius dictas communes causas: partim singulares in quovis statu habent, de quibus suo loco & tempore prolixius.

Satis sit jam indicasse summarie, qui morbi & quæ causæ eorum in Rep. emergere soleant.

De Prognosticis morborum civilium.

HActenus de morbis & causis eorum : sequitur Curatio, quæ *Prognosticis & Remediis* perficitur.

Cum enim nullum malum politicum curari possit nisi antè cognitum fuerit; atque sæpè Principes & Magistratus vitia & defectus lateant; Ideò necesse est, ut in morbos imminentes & præsentés sive etiã futuros inquirent.

Quod fit *exploratione* omnium negotiorum, conatiuum & animorum Principum & populorum exterorum in primis vicinorum, utrum benè an malè in nostram Remp. adfecti sint.

Tum *inquisitione* vitiorum & criminum aliorumq; defectuum, qui in Rep. occurrant & occultentur.

Quod institui potest modo aperto vel occulto.

Quã de causã & *proditiones* tolerandæ & fovendæ.

Interest enim R. eip. & Principis morès, nutus, consilia & facta non tantum civium, verum etiã Magistratum aliorumq; ministrorum publicorum notasse & observasse &c.

De Remediis.

Remedia politica sunt, quæ malis in Rep. *πολιτικῶς* medentur.

Quæ etiã applicanda vel *ratione rectã vel obliqua* & occulta. Adeò, ut quando via recta in curandis malis præsertim necessitatis tempore procedere in tutum videatur, tutius arte quãdam & sophismate civili utendum sit.

Medendum enim est malis civilibus appositè, citò & tutò, prudentiã ductu, si rectè mederi velis, quod, ob circumstantiarum obstacula, mediis ordinariis modoq; aperto experiri semper non licet.

Et quia morbus à causâ initium & progressum capit, *causa*, quantum fieri potest, primùm removenda est, post ipsum malum, vel saltem, ut causâ sublata, morbus suâ sponte cesset.

Inchoandum quoque *ab iis malis, quæ perniciosiora & periculosiora* cæteris.

Qualia sunt quæ adversus *statum & salutem* Respublicæ tendunt.

Extremis malis extrema remedia quærenda. In *inveteratis* sæpius reiteranda: *Publica mala* in curando privatis præferenda: *Novis* nova antidota aut similia veteribus adhibenda.

Interim *pluribus malis* concurrentibus, minus fuerit *tolerandum*, ut deteriora saltem ordine & successu temporis tollantur.

Hæc remedia politica esse solent, *coërcitiones civium censura, pœna*, & id genus alia media.

De Prophylacticis.

Porrò Remedia sunt duplicia, Prophylactica & Therapeutica.

Cum mala sint imminencia vel inhærentia.

Prophylactica medicina politica occupatur in morbis, causisque morborum imminentibus avertendis, ut Remp. à corruptione præservet.

Remedia itaq; Prophylactica ante omnia tentanda. Cum melius sit prævenire, quam post vulneratam causam remedium quærere, juxta illud:

Principiis obsta, sero medicina paratur.

Præscindendo nimirum non tantum causas malorum proximas, verum etiam remotas & occasiones. Adeo ut priusquam malum imminens existat & vires capiat, aversum fuerit.

De Therapeuticis.

Quod si mala jamdudum radices egerint, adhibenda sunt Remedia *therapeutica*, quæ malis infixis medentur, ea vel *mitigando* vel *tollendo*.

Cum mala sint medicabilia quædam; quædam im-
 medicabilia, quæ admodum tenacia & inveterata &
 veluti hereditaria, *Quæ plerumq; populorum sunt. singu-*
laria, & universos populos inficiunt, ut sine detrimen-
 to & interitu totius Reip. tolli non possint, mitigatio-
 ne tantummodò utendum est, ut ne dum partem cu-
 rare velis, integrum corpus destruas.

Cæteris quæ salvâ Reip. eradicari possunt, minimè
 connivendum est.

Restaret jam ut singulorum morborum & malo-
 rum civilium medelam ordinè instituerem, nisi mo-
 dum partitionum excedere viderer. Idcirco totum
 medendi negotium Institutionibus Politicis re-
 servabitur, quod tamen interim pru-
 dentia Politici commis-
 sum velim.

Τῶ ἑὶ μόνῳ δόξα.

E L E N C H U S,
sive
S E R I E S L I B R O R U M
& capitum.

E L E N C H U S L I B R I I.

De Repub. Fundandâ.

U I D *Politia & Politicus*

Q u i d *Respub: Unio civilis, & Imperium*
generatim

Q u a *partes Imperij*

Q u i s *constituat Resp. & quo sine*

D e *partibus artis Politicæ*

D e *partibus Reipub,*

D e *Familijs*

D e *Civitate*

D e *Majestate*

D e *summi Imperij functionibus*

D e *Principe, statu & distinctione Rerumpub.*

D e *Monarchia*

D e *modis constituendis Monarchiam*

D e *Electione*

D e *Successione*

D e *Inauguratione*

D e *Distinctione Monarchia*

D e *Aristocratia & Democratia*

D e *Imperio Moderato publico, Jurisdictione, Judicio &*
animadvertendi potestate &c.

D e *Obje-*

31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51

<i>De Obsequio & Subditis</i>	53
<i>De Fundatione seu Constitutione rerum ad Rempub. pertinentium</i>	55
<i>De Agriculturâ</i>	56
<i>De Opificiis</i>	57
<i>De Mercaturâ</i>	59
<i>De Nummis</i>	60
<i>De Loco sive Regione Reipub.</i>	63
<i>De Territorio</i>	64
<i>De Structurâ Edificiorum, Urbis, Suburbiorum, de Viis, Locisq; publicis & privatis</i>	65

ELENCHUS LIBRI II.

De Repub. Conservandâ.

D E Repub. ordinandâ & distinguendâ in Status	68
De Fundis & Agris publicis.	70
De Erario	ibid.
De Patrimonio singulorum	71
De Collegiis, Corporibus & Universitate	72
De Disciplinâ & Artibus	73
De Scholis	75
De Doctrinâ sacrâ, Religione & Ecclesiâ	77
De jure constituendo in Repub.	80
Quid Equitas, & quod in Proportionem Harmonicâ consistat.	81
Quid Jus Politicum	82
De Principiis Juris Politici, & de jure Natura	83
De jure Gentium	84
De jure Civili sive Proprio	85
De Sanctione Juris & Lege	86
De Privilegio	87

De Scripturâ, partibus & publicatione Legis	88
De Consuetudine	ibid.
Juris divisio in publicum & privatum	89
De Jure summi Imperii, Status, Reipubl. & Principis:	
Tum Jure rerum publicarum & principalium	89
De Jure publico sacro	90
De Jure publico Civili	ibid.
De Jure publico Militari	ibid.
De Jure privato Personarum	91
De Statu hominum in Repub.	ibid.
De Obligatione	92
De Jure Rerum singulorum	ibid.
De Jure Civium speciali	93
De Jure familias	ibid.
De Tutelâ & Curatelâ	94
De Emendatione Propinquorum	ibid.
De Incitamenti Obsequii	95
De Censurâ	ibid.
De Pœnâ	96
De Premiis	97
De Exemplo	99
De Repub administrandâ	ibid.
De Personis administrantibus	100
De Muneribus	ibid.
De Formâ administrandi, quæ Politia dicitur	102
De Magistratibus	103
De Judice	ibid.
De Officialibus	104
De Oratoribus & Legatis	ibid.
De Politia privatâ	105
De Senatu & Consiliis	ibid.
De Remissionibus, Laxamentis, aliisq; Voluptatis de- core	

<i>cora civium exercitiis</i>	106
<i>De tuendâ & defendendâ Repub.</i>	108
<i>De Armis & Militibus</i>	<i>ibid.</i>
<i>De Custodiâ Militari tempore pacis</i>	109
<i>De Bello</i>	<i>ibid.</i>
<i>De Munitionibus, quibus Respub. defenditur & Stab-</i> <i>litur</i>	110
<i>De Amicitia publicâ</i>	111
<i>De Fœdere, Clientelâ & Patrocinio</i>	112

ELENCHUS LIBRI III.

De Repub. Amplificandâ.

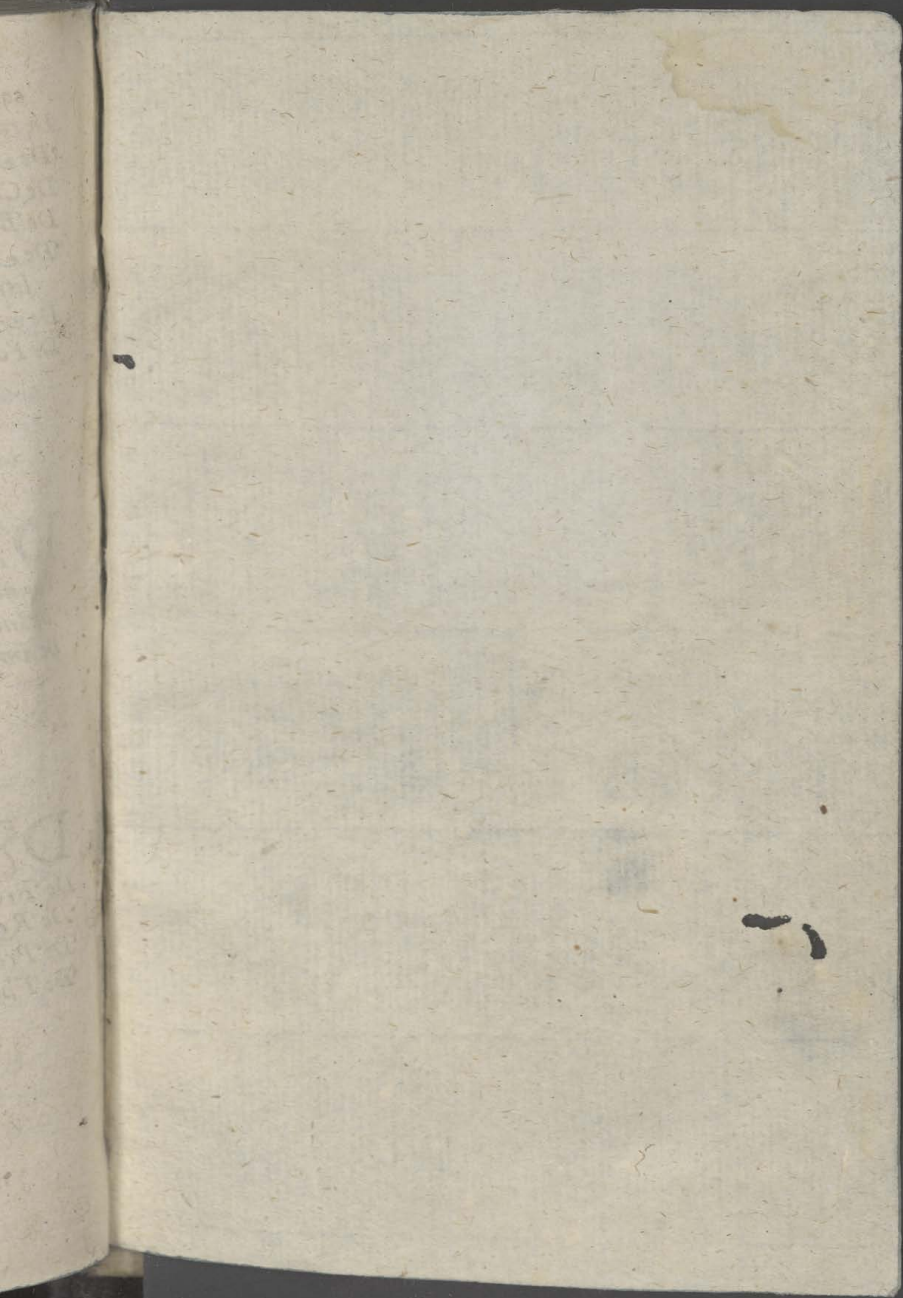
D E <i>Augmento Populi</i>	115
<i>Incrementum Familiarum</i>	<i>ibid.</i>
<i>Frequens peregrinorum commigratio & receptio</i>	116
<i>De Incremento rerum</i>	117
<i>De amplificando Territorio</i>	119

ELENCHUS LIBRI IV.

De Repub. Curandâ.

D E <i>Morbis Reipub.</i>	121
<i>Causa Morborum Civilium</i>	125
<i>De Prognosticis Morborum Civilium</i>	129
<i>De Remediis</i>	<i>ibid.</i>
<i>De Prophylacticis</i>	130
<i>De Therapeuticis</i>	131

F I N I S.

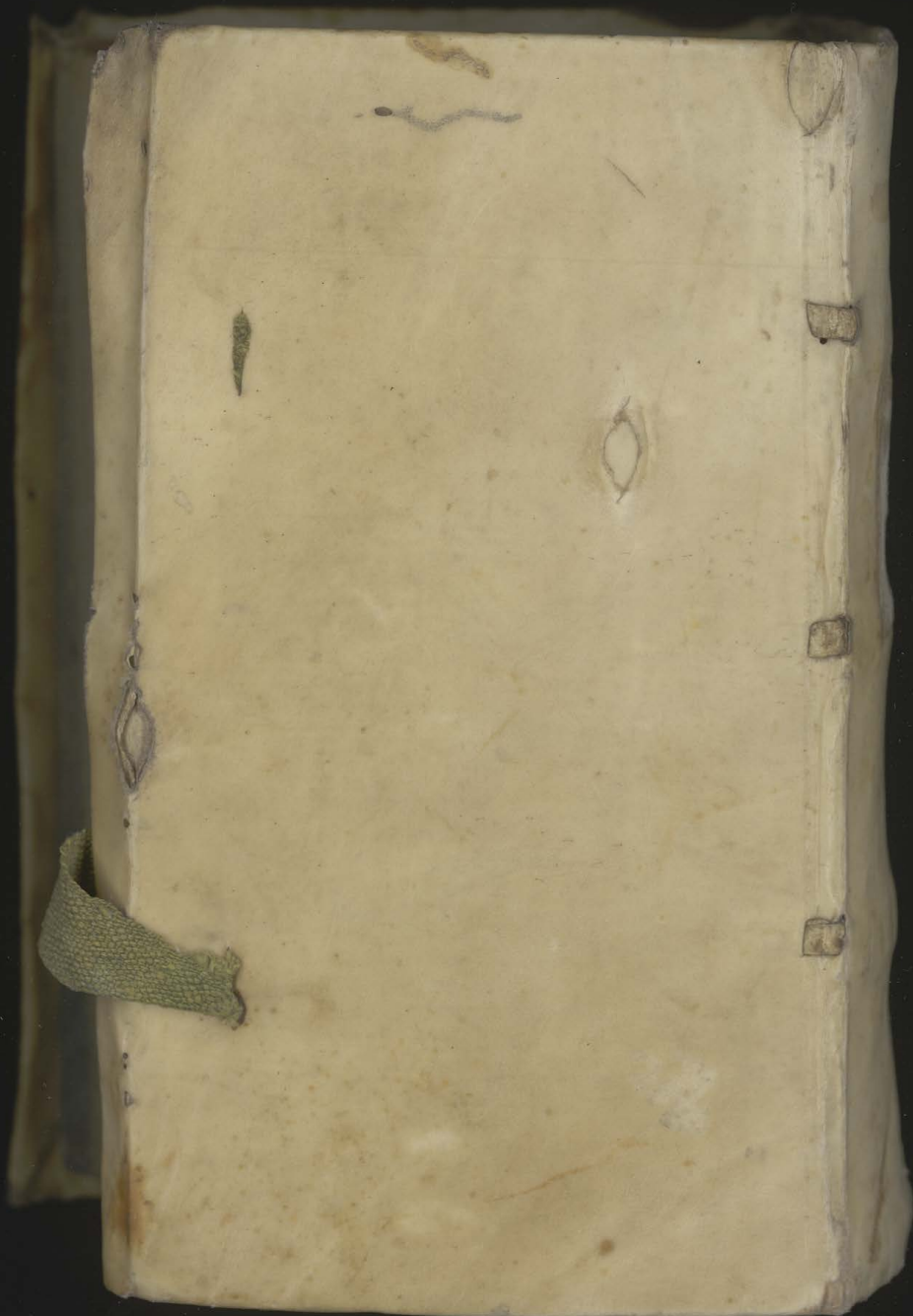

Biblioteka Jagiellońska

stdr0025099

МѢТНАТНІОН

САМЪ РАСКЛАДЪ

КНИГЪ

